

1 Úvod

Ministerstvo financí předkládá první vydání nové publikace zabývající se makroekonomickým vývojem v České republice. Tuto úlohu doposud plnila pouze tradiční Makroekonomická predikce, která svým obsahem pokrývá všechny podstatné oblasti makroekonomického vývoje. Předkládaný Fiskální výhled je naproti tomu zaměřen na hospodaření pouze jednoho sektoru národního hospodářství, sektoru vládních institucí.

Fiskální výhled by měl zaplnit určitou mezeru v portfoliu publikací Ministerstva financí. To sice zahrnuje široké spektrum informací počínaje schváleným státním rozpočtem a jeho plněním až po makroekonomické analýzy a prognózy, vládnímu sektoru je však věnována pouze dílčí pozornost. Jednou z ambicí nové publikace je objasnit a analyzovat vazbu mezi rozpočtovými veličinami, hospodařením vládního sektoru a celkovým makroekonomickým vývojem.

Snahou je dále posílit transparentnost a srozumitelnost vývoje veřejných financí a fiskální politiky. Za tímto účelem je v textu vysvětlen význam řady ukazatelů a poskytnuta interpretace údajů o veřejných financích. Současně předkládáme výhled hospodaření vládního sektoru, který je konzistentní s aktuálními záměry vlády. Tento výhled vládního sektoru není dokumentem hospodářskopolitickým (jako například Konvergenční program), který by si kladl za hlavní cíl prezentovat záměry vlády v oblasti rozpočtové politiky, ani autonomní makroekonomickou predikcí. Účelem je promítnout vládní záměry do vývoje hlavních fiskálních indikátorů. Fiskální výhled je proto v principu v souladu a cíli vlády. Přínos projekce by měl spočívat v analýze opatření, která k daným cílům vedou, a případně upozornit na rizika, která mohou dosažení cílů ohrozit.

Dokument má následující strukturu. V první části jsou shrnuta základní východiska, makroekonomický rámec a hlavní záměry fiskální politiky. Druhá část se zabývá aktuálním vývojem veřejných financí. Nejprve se věnuje výsledkům hospodaření veřejných rozpočtů na bázi peněžních toků, ze kterých vychází rozpočtový proces, a následně hospodaření vládního sektoru v aktuální metodice národních účtů. Ve třetí části je prezentován střednědobý fiskální výhled – rozpočtový výhled coby operativní nástroj výkonu fiskální politiky a následně z něj odvozený výhled celého vládního sektoru, doplněný o dlouhodobou projekci. Podstatnou částí publikace by se měla stát kapitola zaměřená vždy na zvolené téma, kde budou rozebírány aktuální problémy veřejných financí a prezentovány výsledky analytické a výzkumné činnosti Ministerstva financí. Tato část by měla uspokojit náročnějšího čtenáře odbornými příspěvky k diskusi o veřejných financích a fiskální politice. První téma je věnováno popisu a vyhodnocení fiskálních pravidel používaných v České republice a v rámci Evropské unie. Poslední část tvoří tabulková příloha.

První vydání je do určité míry atypické velkým množstvím vysvětlujících poznámek a boxů. Domníváme se, že pomohou čtenáři lépe se orientovat ve velkém množství údajů o veřejných financích a usnadní pochopení poskytovaných informací.

Fiskální výhled bude vydáván pololetně, vždy v návaznosti na sestavení nového střednědobého výhledu státního rozpočtu (duben a září) a zveřejnění statistických dat za sektor vládních institucí (duben a říjen). Věříme, že se nová publikace setká se zájmem odborné i laické veřejnosti. Přivítáme jakékoliv připomínky nebo náměty, které poslouží ke zkvalitnění publikace a přiblíží ji potřebám uživatelů.

1.1 Makroekonomický vývoj

Česká republika se v současné době nachází v příznivé makroekonomické situaci. Hrubý domácí produkt ve stálých cenách rostl v letech 2005 i 2006 tempem přes 6 %. Výkon české ekonomiky se nachází nad svou potenciální úrovní. V horizontu výhledu se předpokládá postupné uzavírání této kladné produkční mezery, a tedy přibližování reálného HDP jeho potenciálu. Očekávaný růst HDP v horizontu výhledu je okolo 5 %.

Reálný růst HDP je tažen hlavně výdaji na konečné domácí užití, které budou zřejmě rozhodující i v dalších letech. Vedle tvorby hrubého fixního kapitálu, jejíž příspěvek k růstu bude nadále narůstat, stojí za pozornost růst výdajů domácností na spotřebu. Pro rok 2007 jej očekáváme okolo 5,4 % s přechodným zpomalením v roce 2008 jakožto důsledku zvýšení nepřímých daní a snížení sociálních transferů. Výdaje vládních institucí na spotřebu by se měly od roku 2008 cca o 0,5 % ročně zpomalovat. S přechodem směnných relací do kladných hodnot se zvýší i růst implicitního deflátoru a růst nominálního HDP se bude pohybovat okolo 8 %.

Od roku 2005 se nachází obchodní bilance v kladných číslech (tj. převážil export ČR nad importem). V důsledku proexportně orientovaných investic očekáváme postupné zvyšování příspěvku zahraničního obchodu k růstu HDP až k 1,5 procentnímu bodu v horizontu predikce.

Spotřebitelská inflace se pohybovala v uplynulých letech trvale pod inflačním cílem ČNB. V roce 2007 čekáme jen mírný nárůst spotřebitelských cen okolo 2,1 %. V roce 2008 výhled počítá s dočasným skokovým zvýšením míry inflace v důsledku plánovaného zvýšení nepřímých daní s následným zpomalením ke 2 %.

V důsledku pokračujícího ekonomického růstu klesá míra nezaměstnanosti a i v dalších letech předpokládáme její postupný pokles až k 6 %. Kromě růstu cyklických efektů by se postupně měly projevit i strukturální změny na trhu práce, které jsou determinovány očekávanou reformou veřejných financí a na ni navazujícími změnami ve výplatě sociálních dávek.

Tabulka 1-1: Hlavní makroekonomické indikátory

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
					Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Hrubý domácí produkt <i>(mld. Kč, b.c.)</i>	2 577	2 781	2 970	3 204	3 462	3 734	4 020	4 333
Hrubý domácí produkt <i>(růst v %, s.c.)</i>	3,6	4,2	6,1	6,1	5,3	4,9	5,1	5,3
Spotřeba domácností <i>(růst v %, s.c.)</i>	6,0	2,6	2,8	4,6	5,4	3,8	4,6	4,2
Spotřeba vlády <i>(růst v %, s.c.)</i>	7,1	-3,2	1,0	0,3	0,3	-0,5	-0,5	-0,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu <i>(růst v %, s.c.)</i>	0,4	4,7	1,3	7,3	8,2	9,0	7,8	7,2
Příspěvek zahr. obch. k růstu HDP <i>(proc. b., s.c.)</i>	-0,6	1,4	4,0	0,5	0,1	0,2	0,9	1,5
Deflátor HDP <i>(růst v %)</i>	0,9	3,5	0,7	1,7	2,7	2,8	2,5	2,4
Průměrná míra inflace <i>(v %)</i>	0,1	2,8	1,9	2,5	2,1	3,2	1,9	2,0
Zaměstnanost (VŠPS) <i>(růst v %)</i>	-0,7	-0,6	1,2	1,3	1,1	1,0	0,6	0,2
Míra nezaměstnanosti (MPSV) <i>(průměr v %)</i>	.	9,2	9,0	8,1	7,1	6,7	6,4	6,2
Objem mezd a platů <i>(růst v %, b.c.)</i>	6,0	6,4	6,6	7,5	7,5	7,1	7,1	7,0
Podíl BÚ na HDP <i>(v %)</i>	-6,2	-6,0	-2,6	-4,2	-3,5	-2,4	-1,8	-1,2

1.2 Záměry fiskální politiky

Veřejné finance v České republice vykazují deficity, které nejsou dlouhodobě udržitelné. Prostor pro výkon aktivní fiskální politiky, ale i fungování automatických fiskálních stabilizátorů, je v této situaci značně omezen. V důsledku nutnosti dosáhnout dlouhodobé udržitelnosti je fiskální politika určována

zejména snahou o redukcí vládního deficitu. Stabilizační funkce fiskální politiky je do značné míry potlačena. Předkládaný fiskální výhled vychází ze záměrů fiskální politiky a opatření v oblasti veřejných financí tak, jak byly prezentovány v programovém prohlášení vlády a detailněji rozvedeny ve zveřejněné koncepci reformy veřejných financí pro období 2007 – 2010. Jak Makroekonomická predikce, tak Fiskální výhled Ministerstva financí vycházejí z předpokladu, že se podaří prosadit a realizovat navrhovaná opatření reformy. Jedná se zejména o následující kroky:

1. Dodržení fiskálních cílů v podobě podílu salda veřejných rozpočtů v metodice fiskálního cílení na hrubém domácím produktu ve výši -3,0 % v roce 2008, -2,6 % v roce 2009 a -2,3 % v roce 2010.
2. Provedení daňové reformy. Reforma bude mít v roce 2008 jen minimální dopad na výši daňových příjmů (v akruálním vyjádření). V roce 2009 přinesou daňové změny proti autonomnímu scénáři nižší inkaso v rozsahu 16,5 mld. Kč a v roce 2010 budou příjmy nižší o 27,4 mld. Kč (viz Tabulka 3-6). Reforma mimo jiné předpokládá
 - zvýšení snížené sazby daně z přidané hodnoty z 5 % na 9 %,
 - zavedení jednotné sazby daně z příjmů fyzických osob na úrovni 15 % a rozšíření stávajícího daňového základu o pojistné na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnancem a zaměstnavatelem,
 - zavedení stropu pro vyměřovací základ pojistného na sociální a zdravotní pojištění na úrovni čtyřnásobku průměrné mzdy,
 - snížení sazby daně z příjmu právnických osob na 22 % v roce 2008, 20 % v roce 2009 a 19 % v roce 2010 při současném rozšíření daňového základu.
3. Úspory v oblasti sociálních transferů, které přispějí k redukcí deficitu částkou 26,2 mld. Kč v roce 2008, dále 30,8 mld. Kč v roce 2009 a 31,6 mld. Kč v roce 2010 (blíže viz Tabulka 3-9).
4. Další úspory na výdajové straně, které zajistí dosažení fiskálních cílů.

Z hlediska průběhu ekonomického cyklu a fiskálního impulzu bude nastavení fiskální politiky v letech 2008 – 2010 restriktivní. Poměrně ambiciózní snížení deficitu v roce 2008 o 0,8 p.b. bude znamenat negativní fiskální impulz. Ve střednědobém horizontu předpokládáme, že se prosadí pozitivní dopady reformy na potenciální růst, které budou spočívat ve snížení daňového zatížení práce a podnikání, ve zjednodušení administrativního břemene a ve zvýšené motivaci k ekonomické aktivitě.

Tabulka 1-2: Nastavení fiskální politiky (ESA 95, % HDP)

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Saldo vládního sektoru	-2,9	-4,0	-3,2	-2,9	-2,5
Cyklická složka salda	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0
Cyklicky očištěné saldo	-3,1	-4,2	-3,3	-2,9	-2,5
Fiskální úsilí	-0,3	-1,1	0,9	0,3	0,5

Pozn.: Fiskální úsilí je definováno jako meziroční změna cyklicky očištěného salda.

2 Vývoj veřejných financí

2.1 Veřejné rozpočty – peněžní toky

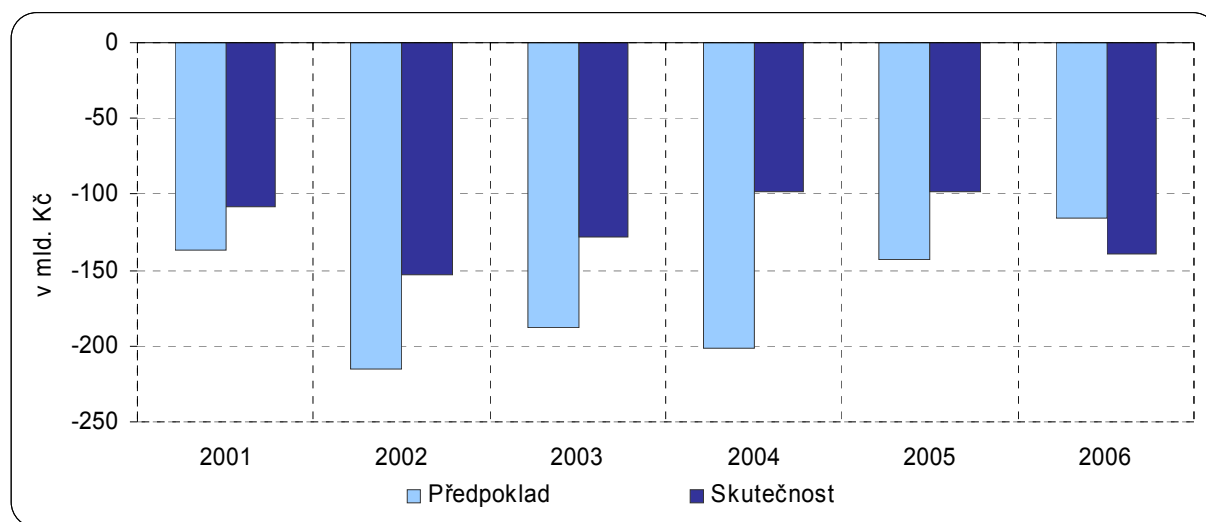
Veřejné rozpočty v roce 2006

Saldo veřejných rozpočtů očištěné o finanční operace činilo -139,1 mld. Kč a v podílovém vyjádření dosáhlo -4,3 % HDP. Skutečný deficit byl ve srovnání s původními předpoklady¹ o 12,2 mld. Kč vyšší, zatímco v minulých letech tomu bylo naopak. V předchozích letech bylo vždy dosaženo výrazně lepších výsledků, než činila původní očekávání. Deficit pro fiskální cílení činil 102,2 mld. Kč, tj. 3,2 % HDP a byl o 0,6 p.b. nižší než stanovený fiskální cíl (blíže viz část 3.2).

Odchylna celkového deficitu od původního záměru byla způsobena změnami jak na příjmové, tak i na výdajové straně veřejných rozpočtů. Ve srovnání s původními předpoklady nebyly celkové příjmy naplněny o 18,9 mld. Kč a výdaje o 6,7 mld. Kč.

Následující graf ukazuje srovnání předpokládaných a skutečně dosažených výsledků hospodaření veřejných rozpočtů v letech 2001 až 2006.

Graf 2-1: Předpokládaná a skutečná salda veřejných rozpočtů¹

Celkové daňové příjmy veřejných rozpočtů (včetně pojistného na sociální a zdravotní zabezpečení), které tvořily 88,7 % celkových příjmů veřejných rozpočtů, nebyly naplněny o 1,7 mld. Kč. Ze skutečného celkového inkasa daňového výnosu směřovalo 71,1 % do státního rozpočtu, 26,3 % do rozpočtů územních samosprávných celků a 2,6 % do rozpočtu Státního fondu dopravní infrastruktury a Státního fondu životního prostředí. K největší záporné odchylce oproti původním předpokladům došlo u daně z příjmů fyzických osob (-8 mld. Kč) a také spotřebních daní (-6,7 mld. Kč). Naopak velmi příznivě se vyvíjelo inkaso pojistného na sociální a zdravotní zabezpečení, které tvořilo 40,2 % celkových daňových příjmů. Jeho výběr byl o 7,9 mld. Kč vyšší než činil původní předpoklad, což

¹ Data jsou vždy srovnávána s rozpočtovou dokumentací předchozího roku.

bylo ovlivněno zejména růstem platby státu za státní pojištěnce u zdravotního pojištění, a také příznivým ekonomickým vývojem (pokles nezaměstnanosti, růst mezd a platů, zvýšení minimální mzdy). Dále nebyl naplněn objem očekávaných dotací z EU cca o 25 mld. Kč. Nenaplnění těchto příjmů bylo částečně nahrazeno překročením některých ostatních příjmů.

Skutečné výdaje nedosáhly původních předpokladů u běžných ani u kapitálových výdajů. Z běžných výdajů byly nižší zejména položky ostatní neinvestiční nákupy a související výdaje, zatímco např. výdaje na transfery obyvatelstvu včetně neziskových organizací byly především díky legislativním změnám v sociální oblasti výrazně překročeny. Ke značnému zvýšení výdajů oproti původním předpokladům došlo také u dotací finančním institucím (viz níže Státní rozpočet). Nenaplnění kapitálových výdajů do značné míry souvisí s očekávanou realizací projektů spolufinancovaných z prostředků EU.

Schodek státního rozpočtu (viz Box 1) byl ve srovnání s původním předpokladem o 23,1 mld. Kč vyšší a dosáhl tak 135,1 mld. Kč. Projevily se zde opět změny jak na příjmové, tak zejména na výdajové straně.

Příjmy státního rozpočtu nedosáhly původně předpokládané výše o 31,4 mld. Kč. Jedním z důvodů bylo nenaplnění celkových daňových příjmů (včetně pojistného na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění) ve výši 7,6 mld. Kč, které bylo patrně zejména u spotřební daně a DPH, zatímco u příjmů právnických osob došlo k mírnému překročení schváleného rozpočtu. Dále se zde také projevilo nižší čerpání dotací od mezinárodních institucí, než bylo původně očekáváno. Nižší inkaso těchto příjmů bylo zčásti kompenzováno vyšším výběrem nedaňových příjmů.

Skutečné výdaje státního rozpočtu byly o 8,3 mld. Kč vyšší, než činila předpoklad. Předpokladu nedosáhly např. ostatní neinvestiční výdaje (o 13,4 mld. Kč) a také kapitálové výdaje (o 8,3 mld. Kč). Na této úspore se podílely především převody prostředků do rezervních fondů ve výši 45,9 mld. Kč. Tato úspora byla z velké části vyvážena navýšením výdajů mj. v důsledku nové legislativy v sociální oblasti (např. zvýšení výdajů o 9,3 mld. Kč určených na důchody). Uhrazena byla také původně nerozpočtovaná státní záruka ve prospěch ČNB za ztráty vzniklé v souvislosti s konsolidací bankovního sektoru (14,0 mld. Kč) a úhrada závazku Ministerstva financí vůči ČNB plynoucího z pohledávky vůči Národní bance Slovenska (1,2 mld. Kč). Současně došlo k navýšení úhrady ztráty ČKA z původně rozpočtovaných 10 mld. Kč na 20 mld. Kč.

I když všechny ostatní subjekty dosáhly lepších výsledků, než se původně předpokládalo, nestačily eliminovat odchylku státního rozpočtu od původního předpokladu, což ovlivnilo celkový deficit veřejných rozpočtů.

Vysoký deficit veřejných rozpočtů se promítl také do růstu jejich **dluhu**, který se ke konci roku 2006 zvýšil na 877,7 mld. Kč a v relaci k HDP činil 27,4 %. Hlavní příčinou tohoto růstu byl zejména deficit státního rozpočtu. Růst zadlužení veřejných rozpočtů vede k růstu nákladů dluhové služby se všemi negativními dopady, které s sebou přináší tzv. snowball effect. Vyšší dluhová služba znamená za jinak nezměněných podmínek nižší volné prostředky na jiné veřejné výdaje.

Veřejné rozpočty v roce 2007

Ani rok 2007 nepřinese výrazné změny ve vývoji hospodaření veřejných rozpočtů. Očekávaný deficit by měl činit 150,4 mld. Kč, tj. 4,3 % HDP. Ve srovnání s předpoklady schválenými v rozpočtové dokumentaci pro rok 2007 dochází díky zpřesnění odhadu u celkového deficitu ke zhoršení o 4,4 mld. Kč. Saldo pro fiskální cílení dosáhne -141,9 mld. Kč, tedy -4,1 % HDP (blíže viz část 3.2).

Deficity jsou očekávány u územních samosprávných celků i mimorozpočtových fondů, nicméně hlavním faktorem deficitnosti veřejných rozpočtů nadále zůstává státní rozpočet. Nedostatek vlastních příjmů některých státních fondů (zejména Státního fondu dopravní infrastruktury a Státního fondu rozvoje bydlení) v souvislosti s nastavenými výdajovými programy bude hlavní příčinou jejich předpokládaného deficitního hospodaření. Vyčerpání prostředků z minulých let (především dotací z Fondu privatizace) může v dalších letech znamenat ohrožení činnosti těchto fondů. Zdravotní pojišťovny sice očekávají přebytek hospodaření, nicméně systém zdravotního pojištění je nevybilancovaný a není schopen s využitím vlastních zdrojů udržet dlouhodobou rovnováhu.

Převážná část deficitů veřejných rozpočtů bude financována dluhovými nástroji, jejichž objem ke konci roku 2007 dosáhne 978,5 mld. Kč, tj. 28,3 % HDP. Z hlediska váhy se na zadlužení veřejných rozpočtů bude nejvíce podílet státní rozpočet (90,9 %), následovat budou územní samosprávné celky a státní fondy (Státní zemědělský a intervenční fond a Státní fond životního prostředí), které již jsou nuceny k financování svých záporných sald využívat dluhové nástroje.

Box 1: Metodika peněžních toků

Zachycuje příjmy a výdaje v okamžiku, kdy jednotlivé subjekty veřejných rozpočtů realizují související peněžní tok. Je používána zejména v rozpočtových dokumentech, má přímou vazbu na schvalovaný státní rozpočet, rozpočty státních fondů a ostatních subjektů veřejných rozpočtů.

Peněžní princip přistupuje k zaznamenávání příjmů a výdajů na základě provedené platby, nikoli na základě vzniku pohledávky resp. závazku. Základními analytickými prvky jsou příjem/výdaj, schodek/přebytek a financování (včetně poskytnutých půjček a jejich splátek).

Schodek/přebytek veřejných rozpočtů představuje rozdíl peněžních příjmů a výdajů, ukazuje potřebu/schopnost financování. Saldo veřejných rozpočtů je v této části uváděno bez vlivu finančních operací a představuje tak saldo příjmů a výdajů očištěné o privatizační příjmy a další *finanční operace*.

Saldo pro fiskální cílení je saldo veřejných rozpočtů (bez vlivu *finančních operací*) dále očištěné o dotace transformačním institucím a další náklady transformačního procesu.

Financování je shodné s deficitem a představuje změny v přijatých vládních úvěrech a dluhopisech, změnu hotovostí, aktivní operace řízení likvidity, včetně změny pohledávek z titulu poskytnutých půjček a jejich splátek. Slouží pro hodnocení rozpočtové politiky se zaměřením na její dopady a účinky na finanční trhy a jejich stabilitu.

Finanční operace jsou transakce, které vytvářejí či umožňují finanční pohledávku a nejsou tudíž prvotním výdajem, dále pak dopady operací spojených s rezervními fondy. Jedná se pouze o změnu v rámci finančních aktiv. Patří sem např. poskytované návratné finanční výpomoci, nákup a prodej majetkových účastí státu (akcií), tj. operace, kdy se jedno finanční aktivum (např. peníze) mění v jiné finanční aktivum (např. pohledávku). Obdobně platba za realizovanou garanci představuje vznik pohledávky státu za subjektem, jemuž byla záruka vystavena. V případě, že realizovaná garance není návratná, klasifikuje se jako výdajový kapitálový transfer.

Dluh v prezentovaném pojetí představuje objem dluhových nástrojů (zahraničních půjček, úvěrů od bank, státních dluhopisů a dluhopisů emitovaných územními samosprávnými celky).

Státní dluh, definovaný v Zákoně o rozpočtových pravidlech č. 218/2000 Sb., tvoří souhrn státních

finančních pasiv. Státními finančními pasivy jsou závazky vzniklé ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiné závazky státu. Nezahrnuje tedy žádné závazky mimorozpočtových fondů, systému zdravotního pojištění a místních vlád, ani státní záruky nebo jakékoliv další podmíněné závazky vládního sektoru.

Institucionální pokrytí veřejných rozpočtů

Státní rozpočet vč. Národního fondu a Fondu privatizace (bývalého Fondu národního majetku), úhrady ztrát ČKA podle dluhopisového programu, očištěný o čistý vliv převodů do rezervních fondů.

Mimorozpočtové fondy - státní fondy, Pozemkový fond ČR.

Veřejné zdravotní pojištění - VZP, zaměstnanecké zdravotní pojišťovny.

Územní samosprávné celky – obce, kraje, dobrovolné svazky obcí, Regionální rady regionů soudržnosti.

Termín veřejné rozpočty použité v této publikaci představuje z hlediska institucionálního pokrytí užší pojem než sektor vládních institucí. **Oproti institucionálnímu pokrytí sektoru vládních institucí** veřejné rozpočty dosud **nezahrnují**: Českou konsolidační agenturu vč. dceřiných společností, Českou inkasní, Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond, veřejné vysoké školy, Správu železniční dopravní cesty, PPP Centrum, veřejné výzkumné instituce a část příspěvkových organizací klasifikovaných ve vládním sektoru. Tyto subjekty jsou zahrnuty ve veřejných rozpočtech pouze transfery mezi těmito subjekty a příslušnými složkami veřejných rozpočtů.

2.2 Vládní sektor – národní účty (ESA 95)

Hospodaření sektoru vládních institucí skončilo v roce 2006 deficitem 94 mld. Kč, což představuje 2,9 % HDP. Nejvíce se na deficitu tradičně podílel subsektor ústřední vlády, který skončil své hospodaření za rok 2006 deficitem 99,7 mld. Kč, tj. 3,1 % HDP.

V roce 2007 se očekává výrazné prohloubení deficitu sektoru vládních institucí, a to až na 138,1 mld. Kč, v podílovém vyjádření 4,0 % HDP. U subsektoru ústřední vlády se předpokládá prohloubení deficitu až na 142,7 mld. Kč (4,1 % HDP).

Příjmy vládního sektoru

Příjmy sektoru vládních institucí dosáhly v roce 2006 objemu 1267,1 mld. Kč a činily 39,5 % HDP. Oproti roku 2005 vzrostly o 5,5 % a ve srovnání s předchozími čtyřmi roky lze nárůst příjmů hodnotit jako pomalejší. Hlavním důvodem tohoto vývoje byly především změny daňové legislativy. Nejzřetelnější je tento vliv u daně z příjmů, která po období poměrně vysokých přírůstků zaznamenala v letech 2005 a 2006 jen velmi mírný růst. V roce 2006 k nižší dynamice příjmů přispěly i daně na výrobu a dovoz zejména díky dani z přidané hodnoty, která vykazala meziročně mírný pokles (zvláště vlivem přeřazení některých položek podléhajících dani do snížené sazby). Růst těchto daní tak v posledních letech patřil k jedněm z nejnižších. Naopak rekordního tempa růstu dosáhly uvedené daně v roce 2004. Hlavní příčinou tohoto vývoje byly legislativní změny přijaté v důsledku harmonizace daňových zákonů s právem EU, které byly nejzřetelnější u vývoje DPH a částečně také u

spotřebních daní. Naproti tomu sociální příspěvky vykazují v čase poměrně stabilní tempa růstu, neboť v této oblasti nedošlo k žádné významnější změně legislativy.

Z tabulky (viz Tabulka 2-1) vyplývá, že celkové příjmy sektoru vládních institucí vykazují během posledního období růstu mírný pokles v podílu na HDP. Nejvíce k tomuto vývoji přispívají daňové příjmy, které od roku 2004 poklesly o 1,7 p.b. a dosáhly v roce 2006 v poměrovém vyjádření 19,8 % HDP. Rovněž v roce 2007 se předpokládá jejich pokles. Spolu se sociálními příspěvky tento ukazatel tvoří tzv. daňovou kvótu, která od roku 2004 poklesla o 1,8 p.b. na hodnotu 34,8 % HDP v roce 2006. Pro rok 2007 se předpokládá její další výraznější pokles o 1,0 p.b. Na poklesu daňové kvóty se podílí nejvíce daně z příjmů, dále DPH a také poměrně velká dynamika růstu HDP. Na jedné straně se zvyšuje jmenovatel daňové kvóty, současně ovšem zvýšená dynamika HDP pozitivně ovlivňuje výši daňových příjmů (na rozdíl od výdajů). Vzhledem k nižší než jednotkové elasticitě celkových daňových příjmů vůči HDP se vedle aktivních opatření ke snížení daní projevuje i autonomní pokles daňové kvóty.

Tabulka 2-1: Struktura příjmů sektoru vládních institucí

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Příjmy sektoru vládních institucí	(v % HDP)	39,5	40,7	41,5	40,4	39,5	38,1
-daňové příjmy	(v % HDP)	19,9	20,7	21,5	20,9	19,8	19,3
-sociální příspěvky	(v % HDP)	14,9	15,1	15,1	15,1	15,0	14,5
-tržby	(v % HDP)	2,7	2,9	2,7	2,6	2,5	2,4
-ostatní	(v % HDP)	2,0	2,0	2,2	1,9	2,2	1,9

Tabulka 2-2: Struktura daňových příjmů sektoru vládních institucí

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Sociální příspěvky a daňové příjmy	(v % HDP)	34,8	35,8	36,6	36,0	34,8	33,8
-daň z příjmu fyzických osob	(v % HDP)	4,7	4,9	4,8	4,6	4,3	4,2
-daň z příjmu právnických osob	(v % HDP)	4,3	4,6	4,7	4,5	4,3	4,3
-DPH	(v % HDP)	6,3	6,4	7,3	7,1	6,5	6,2
-spotřební daně	(v % HDP)	3,2	3,4	3,6	3,7	3,7	3,8
-sociální příspěvky	(v % HDP)	14,9	15,1	15,1	15,1	15,0	14,5
-ostatní daně a poplatky	(v % HDP)	1,5	1,5	1,1	1,0	0,9	0,8

V roce 2007 očekáváme růst příjmů sektoru vládních institucí o 4,2 %. Příjmy by měly dosáhnout hodnoty 1320,3 mld. Kč, což představuje 38,1 % HDP. Nejvíce by k jejich růstu měly přispět běžné daně z důchodů, jmění a jiné (reprezentované především daní z příjmů právnických a fyzických osob) a dále pak sociální příspěvky.

Příspěvky k růstu v následující tabulce vyjadřují případný procentuální nárůst či pokles celkových příjmů, pokud by došlo ke změně pouze příslušné položky.

Tabulka 2-3: Příspěvky k růstu příjmů v roce 2007

Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	(p. b.)	1,3
Sociální příspěvky	(p. b.)	1,7
DPH	(p. b.)	0,5
Spotřební daně	(p. b.)	0,9
Ostatní daně	(p. b.)	-0,1
Tržby	(p. b.)	0,4
Ostatní příjmy	(p. b.)	-0,5
Celkem	(růst v %)	4,2

Box 2: Produkce sektoru vládních institucí

Sektor vládních institucí přispívá poměrně velkým dílem k růstu hrubého domácího produktu. Hlavním úkolem tohoto sektoru je sice přerozdělovat národní bohatství, zároveň však sektor vytváří po sektoru nefinančních podniků druhou největší přidanou hodnotu, která vstupuje do výpočtu HDP. Produkce tohoto sektoru dosáhla v roce 2006 hodnoty 596,1 mld. Kč, což představuje 18,6 % HDP. Dominantní část samozřejmě tvoří netržní produkce, která dlouhodobě představuje více než 90 % produkce tohoto sektoru. Menší část produkce vstupuje do příjmů jako tržby. Největší část produkce je tvořena v subsektoru místních vládních institucí, následována jen velmi těsně subsektorem ústřední vlády. Fondy sociálního zabezpečení se pak na této produkci podílejí naprosto zanedbatelně, což je dáno především tím, že subjekty, kterým zdravotní pojišťovny platí za zdravotnické služby poskytované sektoru domácností, nejsou součástí tohoto subsektoru, a produkce se tak vytváří jinde. Mezi spotřeba sektoru vládních institucí dosáhla v roce 2006 hodnoty 213,5 mld. Kč, a hrubá přidaná hodnota tohoto sektoru byla v roce 2006 celkem 382,6 mld. Kč. Jelikož většina produkce tohoto sektoru je netržní, není možné spolehlivě na trhu stanovit její cenu. K ocenění se přistupuje na bázi vlastních nákladů (spotřeba fixního kapitálu, náhrady zaměstnancům, mezispotřeba, ostatní čisté daně na produkci), v rámci nichž jsou největšími položkami náhrady zaměstnancům a spotřeba fixního kapitálu. Většina přidané hodnoty tohoto sektoru je přidělena právě zaměstnancům. Tato hodnota činila v roce 2006 celkem 250,6 mld. Kč a představovala 65,5 % hrubé přidané hodnoty; spotřeba fixního kapitálu tvořila celkem 138,9 mld. Kč, což představovalo 36,3 % hrubé přidané hodnoty. Čistý provozní přebytek tohoto sektoru se dostal do mírně záporných hodnot, což značí, že jeho samotná produkce nedokáže pokrýt náklady spojené s opotřebením fixního kapitálu a s platy zaměstnanců. Tyto náklady se musí následně hradit z dalších příjmů, kterými tento sektor disponuje (především daně a sociální příspěvky). Toto potvrzuje funkci sektoru vládních institucí, která, jak již bylo zmíněno, spočívá především v přerozdělování bohatství.

Pod součtem přidaných hodnot jednotlivých sektorů národního hospodářství si pak můžeme představit celkovou produkci hospodářství formálně většinou reprezentovanou hrubým domácím produktem.

Výdaje vládního sektoru

Výdaje sektoru vládních institucí dosáhly v roce 2006 hodnoty 1361,1 mld. Kč, což představuje 42,5 % HDP. Oproti roku 2005 tak výdaje meziročně vzrostly o 4,2 %. Ve srovnání s vývojem v období od roku 2002 se jedná o podprůměrný nárůst. Celkové výdaje rostly na rozdíl od předchozího roku pomaleji než příjmy o 1,3 p.b. Výdaje na konečnou spotřebu vlády oproti roku 2005 vzrostly o 4 %, a tak snižovaly dynamiku růstu celkových výdajů. Konečná spotřeba byla takto ovlivněna především kolektivní spotřebou vlády, která oproti roku 2005 zpomalila svůj růst na 3,4 %. Další položkou, která poměrně výrazně přispívala k nižší dynamice výdajů, byly investiční dotace a ostatní kapitálové transfery. Rekordně nejmenšího přírůstku dosáhly celkové výdaje v roce 2004, kdy rostly pouze o 1,3 %. Nejvíce se na tomto vývoji podílely mírně klesající kolektivní spotřeba a mezispotřeba a dále pak výraznější pokles dotací na produkci, investičních dotací a jiných kapitálových transferů.

Podíl celkových výdajů sektoru vládních institucí na HDP má v posledních letech klesající tendenci. Od roku 2003 poklesl o 4,8 p.b. na 42,5 % HDP a pro rok 2007 se očekává jeho další snížení o 0,4 p.b. Nejvíce se na tomto poklesu podílejí výdaje na konečnou spotřebu vlády, které od roku 2003 klesly o 1,9 p.b. na 21,5 % HDP. Mírný pokles podílu na HDP vykazují i sociální dávky (jiné než naturální sociální transfery). Naopak mírně roste tvorba hrubého fixního kapitálu. Čítec zlomku podílu výdajů

na HDP je samotnou dynamikou HDP ovlivněn méně, než je tomu u příjmů, a proto lze pokles celkových výdajů na HDP přičíst z velké části rychle rostoucímu HDP. Ve světle výdajů na sociální transfery je tento vývoj ovšem nelichotivý. Větší dynamika HDP by kromě razantního růstu jmenovatele měla vést i k poklesu nezaměstnanosti a závislosti obyvatelstva na sociálních dávkách. Poměr sociálních transferů na HDP přesto klesal pouze nepatrně a v roce 2007 se naopak zvýšil.

Tabulka 2-4: Struktura výdajů sektoru vládních institucí

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Výdaje sektoru vládních institucí	(v % HDP)	46,3	47,3	44,4	44,0	42,5	42,1
-vládní spotřeba	(v % HDP)	22,3	23,4	22,4	22,3	21,5	20,6
-sociální dávky jiné než sociální transfer	(v % HDP)	12,4	12,2	11,8	11,5	11,4	11,8
-hrubá tvorba fixního kapitálu	(v % HDP)	3,9	4,5	4,9	4,9	5,1	5,1
-ostatní	(v % HDP)	7,8	7,1	5,2	5,2	4,6	4,6

Tabulka 2-5: Příspěvky k růstu výdajů v roce 2007

Individuální spotřeba	(p. b.)	1,4
Kolektivní spotřeba	(p. b.)	0,5
Sociální dávky jiné než nat. soc. transfery	(p. b.)	3,2
Úroky	(p. b.)	0,3
Dotace na produkci	(p. b.)	-0,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	(p. b.)	1,0
Ostatní	(p. b.)	1,0
Celkem	(růst v %)	7,1

V roce 2007 se očekává, že výdaje sektoru vládních institucí vzrostou na 1458,4 mld. Kč, což by mělo představovat 42,1 % HDP. Jejich tempo se proti roku 2006 velmi prudce zvýší na 7,2 %. Jednoznačně dominantním příspěvatelem k růstu celkových výdajů jsou sociální dávky jiné než naturální sociální transfery, které reflektují změny zákonů přijatých ve volebním roce 2006. Pokud bychom zafixovali všechny položky na úrovni roku 2006 a předpokládali pouze růst individuální spotřeby a sociálních dávek, výsledkem by byl růst celkových výdajů dokonce větší než byl v roce 2006 růst celkový. Poměrně velkou dynamiku vykazují také tvorba hrubého fixního kapitálu, která podobným tempem roste dlouhodobě, a individuální spotřeba.

Box 3: Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí

Kromě součtu přidaných hodnot je možné při odvození příspěvku sektoru vlády k růstu HDP postupovat také prostřednictvím výdajů jednotlivých subjektů. Vládní výdaje se tedy v rámci národních účtů dají prezentovat v podobě jednotlivých transakcí tak, jak za sebou jdou v sekvenci národních účtů. Tuto sekvenci lze také zobrazit v konceptu výdajů na konečnou spotřebu vlády, která má pak přímou vazbu na hrubý domácí produkt. Výdaje na konečnou spotřebu vlády tvoří dlouhodobě přibližně 50 % celkových vládních výdajů. Jejich hlavními složkami jsou výdaje na kolektivní spotřebu (představuje zboží a služby kolektivní spotřeby, jako např. obrana) a individuální spotřebu (jedná se o platby za zboží a služby, které jsou dále poskytovány domácnostem a mají charakter individuální spotřeby, např. školství, zdravotnictví). Subsektor fondů sociálního zabezpečení financuje tu část individuální spotřeby, která odpovídá platbám zdravotnickým zařízením za poskytování služeb domácnostem, a tato položka tvoří stabilně přibližně čtvrtinu výdajů na konečnou spotřebu vlády. Výdaje na kolektivní spotřebu jsou placeny především subsektorem ústřední vlády a v menší míře pak subsektorem místních vlád. Fondy sociálního zabezpečení se na výdajích na kolektivní spotřebu podílejí zcela zanedbatelně, výdaje na konečnou spotřebu jsou u nich tvořeny především individuální spotřebou. Poměrně velkou část individuální spotřeby financují

rovněž místní vlády, naopak ústřední vláda se na tomto financování podílí jen velmi málo.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády tvoří přibližně pětinu nominálního HDP. Kromě vládní spotřeby vstupuje do výpočtu HDP spotřební metodou i tvorba hrubého kapitálu vládních institucí.

Saldo sektoru vládních institucí

Deficit sektoru vládních institucí předběžně dosáhl v roce 2006 výše 94 mld. Kč, což představuje 2,9 % HDP a pohybuje se tak těsně pod referenční hodnotou danou maastrichtským kritériem (podruhé od roku 2002). Je ale nezbytné připomenout, že této hodnoty bylo dosaženo v období vysokých temp ekonomického růstu, která v následujících letech budou nejspíše odeznívat. Především díky výrazné akceleraci výdajů z důvodů růstu sociálních dávek se na rok 2007 očekává deficit sektoru vládních institucí ve výši 138,1 mld. Kč, což představuje 4,0 % HDP. Jde tak o výrazné zhoršení ve srovnání s rokem 2006.

Rozhodující vliv na deficitní hospodaření sektoru vlády má subsektor ústřední vlády. Podobně i subsektor místních vlád vykazuje od roku 2000 trvalé deficity, a negativně tak přispívá k saldu celého sektoru. Saldo subsektoru fondů sociálního zabezpečení se dlouhodobě pohybuje blízko vyrovnanosti. Výraznější hodnoty dosáhlo až za rok 2006, kdy hospodaření tohoto subsektoru skončilo přebytkem 15,1 mld. Kč, a poměrně vysoký přebytek se očekává i v roce 2007. Za takto razantním výsledkem stojí především nižší náklady na zdravotní péči hrazené ze zdravotního pojištění a zvýšení platby za státní pojištěnce (v tomto případě se nejedná o zvýšení příjmů sektoru vládních institucí, neboť pojistné za státní pojištěnce je hrazeno ze státního rozpočtu, tj. subsektorem ústřední vlády).

Tabulka 2-6: Saldo sektoru vládních institucí

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Saldo sektoru vládních institucí	(v % HDP)	-6,8	-6,6	-2,9	-3,5	-2,9	-4,0
Saldo ústřední vlády	(v % HDP)	-6,1	-6,0	-2,8	-3,6	-3,1	-4,1
Saldo místní vlády	(v % HDP)	-0,5	-0,5	-0,1	0,0	-0,3	-0,1
Saldo fondů sociálního zabezpečení	(v % HDP)	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,5	0,2
Primární saldo	(v % HDP)	-5,5	-5,5	-1,7	-2,4	-1,8	-2,8

Pozn: Primární saldo je saldo sektoru vládních institucí s vyloučením výdajových úrokových plateb.

Dluh sektoru vládních institucí

Dluh sektoru vládních institucí dosáhl v roce 2006 hodnoty 973,0 mld. Kč a činil 30,4 % HDP. Po zpomalení v roce 2005 začal růst dluhu akcelarovat a oproti roku 2006 dluh vzrostl o 7,7 %. Největší část dluhu generují ústřední vládní instituce, daleko za nimi je subsektor místních vlád. Fondy sociálního zabezpečení se na celkovém dluhu podílejí jen nepatrně a dlouhodobě vykazují nízkou míru zadlužení.

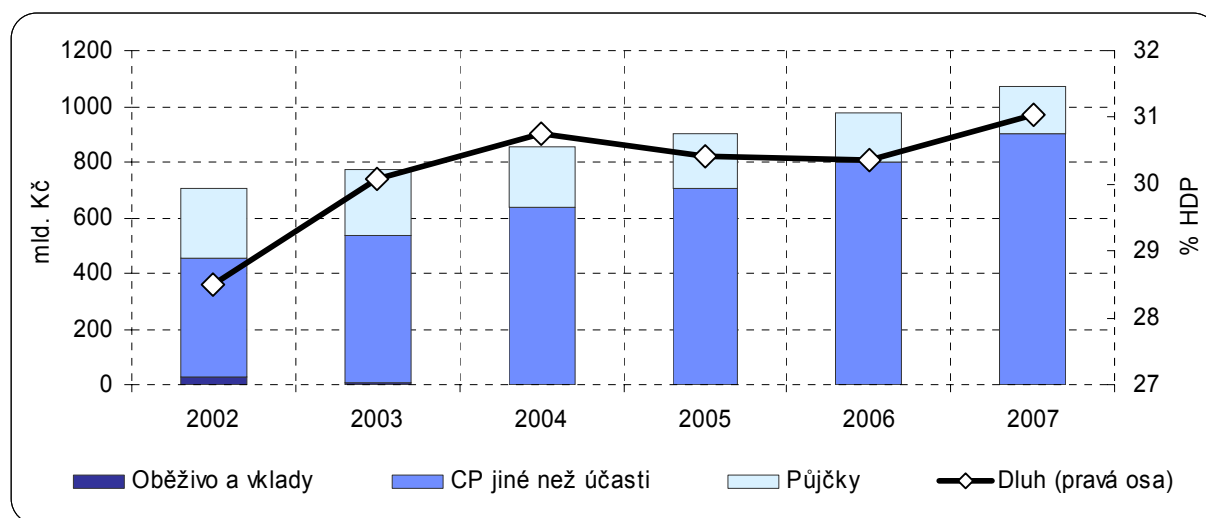
Tabulka 2-7: Hrubý konsolidovaný vládní dluh

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
Dluh ústřední vlády	(v % HDP)	26,8	28,2	28,4	28,0	27,8	28,6
Dluh místní vlády	(v % HDP)	2,0	2,3	2,6	2,7	2,7	2,7
Dluh fondů sociálního zabezpečení	(v % HDP)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vládní dluh je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Vládní dluh je vykazován v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value) a je

konsolidován, tzn. dluhové instrumenty v držení jiných subjektů v subsektoru, resp. sektoru vládních institucí jsou vyloučeny.

Graf 2-2: Dluh sektoru vládních institucí podle instrumentů

Strukturu vládního dluhu podle jednotlivých instrumentů přibližuje (Graf 2-2). Největší část vládního dluhu má formu dluhových cenných papírů. Jejich podíl na dluhu je dominantní a dále se zvyšuje. Druhým nejčetnějším instrumentem jsou půjčky, jejichž podíl na dluhu v posledních letech klesá. V předcházejících letech část dluhu tvořily vklady. Oběživo a vklady mají na pasivní straně svých bilancí především komerční banky a centrální banka, které jsou zařazeny do sektoru finančních institucí. Zde se jednalo o vklady přijaté Konsolidační bankou, které přešly na Českou konsolidační agenturu jako právního nástupce této banky. V současné době je jejich hodnota nulová.

Tabulka 2-8: Přejít od deficitu k dluhu

		2002	2003	2004	2005	2006
Úroveň hrubého dluhu	(v % HDP)	28,5	30,1	30,7	30,4	30,4
Změna hrubého dluhu	(p. b.)	3,4	1,6	0,7	-0,3	0,0
Příspěvky ke změně dluhu						
1. nominální růst HDP	(p. b.)	-1,1	-1,2	-2,2	-2,0	-2,2
2. vládní saldo	(p. b.)	6,8	6,6	2,9	3,5	2,9
3. ostatní faktory působící na úroveň dluhu	(p. b.)	-2,3	-3,8	0,0	-1,9	-0,8
-rozdíl mezi <i>hotovostním</i> a <i>akruálním přístupem</i>	(p. b.)	-1,4	-0,4	-0,2	-1,5	0,0
-čistá akumulace finanční aktiv	(p. b.)	-1,5	-3,6	0,1	-0,4	-0,7
z toho: <i>privatizační příjmy</i>		-5,1	-1,0	-0,6	-3,6	-0,1
-přecenění a ostatní faktory	(p. b.)	0,7	0,2	0,0	0,0	0,0

Box 4: Vztah mezi deficitem a dluhem (tzv. stock-flow adjustment)

Vztah mezi změnou dluhu a realizovaným schodkem/přebytkem je zachycen v tabulce (Tabulka 2-8). Vládní deficit (v terminologii národních účtů tzv. „čisté výpůjčky“) či přebytek (tzv. „čisté půjčky“) není jediným faktorem, jehož výše determinuje přírůstek či úbytek dluhu v průběhu sledovaného období. Vyjděme ze skutečnosti, že čisté půjčky/výpůjčky jsou saldem finančního účtu, na kterém

jsou zachyceny změny pouze finančních aktiv a pasiv vlivem transakcí (tj. nikoliv vlivem přecenění a ostatních změn objemu), navíc v tržní hodnotě. Do vztahu mezi tímto saldem a změnou dluhových pasiv vlivem transakcí vstupuje též čistá změna finančních aktiv a ostatních „nedluhových“ pasiv vlivem transakcí. Mimo jiné se jedná např. o čistou změnu objemu pohledávek a závazků vlivem transakcí, která vyjadřuje rozdíl v hodnotách výsledku hospodaření získaném na tzv. hotovostní bázi a akruálním principu, představujícím hlavní pilíř metodiky ESA 95, resp. metodiky národních účtů. Dluhová pasiva dále musíme upravit o vliv přecenění a ostatních změn, které nebyly v rámci finančního účtu uvažovány, a vzhledem ke skutečnosti, že vládní dluh je prezentován v nominálním vyjádření, též zohlednit případné rozdíly v jeho tržní a nominální hodnotě. V případě prezentace dat v % HDP je nutno dále uvažovat rovněž vliv růstu nominálního HDP na ukazatel podílu celkového dluhu na HDP. Z hlediska vztahu mezi výší vládního deficitu a změnou vládního dluhu hrají v neposlední řadě důležitou roli příjmy z privatizace. Samotná privatizace nevede k čisté změně finančních aktiv, neboť jedno finanční aktivum (majetkové účasti v privatizovaných společnostech) je při ní směňováno za jiné (oběživo). Získané peněžní prostředky, však mohou být používány na financování deficitu bez nutnosti emitovat dluhopisy nebo přijímat nové půjčky, tj. bez zvyšování dluhu.

V posledních letech zaznamenává vývoj podílu dluhu na HDP mírný pokles či stagnaci. V roce 2006 dosáhl 30,4 % HDP a jeho výše se ve srovnání s rokem 2005 změnila jen mírně. Značný podíl na tomto vývoji má rychlý růst nominálního HDP, který sám o sobě v roce 2006 způsobil pokles dluhu na HDP o 2,2 p.b. Naopak nejvýraznější příspěvek k růstu dluhu na HDP má saldo sektoru vládních institucí (v našem případě deficit). Proti zvyšování dluhu mohou výrazně působit i do výdajů zapojené privatizační příjmy, které byly nejvyšší v letech 2002 a 2005. Období získání těchto prostředků však nemusí být shodné s jejich použitím, a vývoj dluhu tak mohou brzdit i v následujících letech.

Box 5: Metodika národních účtů ESA 95

Data podle metodiky národních účtů pokrývají všechny vládní instituce a jejich operace jsou zachycovány na akruálním principu (tj. transakce jsou zachycovány tehdy, když se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují nebo snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena).

Vládní sektor v systému národního účetnictví obecně představuje všechny institucionální jednotky, které jsou kontrolovány vládou a jsou netržními výrobci, tzn. že jejich produkce je financována více než z poloviny vládou a méně než z poloviny z tržeb. Vládní sektor se v ČR dělí na tři subsektory: subsektor ústředních vládních institucí, subsektor místních vládních institucí a subsektor fondů sociálního zabezpečení (podrobněji viz níže). Z hlediska institucionálního pokrytí jsou pravidla pro vymezení sektoru vládních institucí mezinárodně harmonizována a jeho složení je průběžně aktualizováno.

Klasické sektorové účty v národním účetnictví ukazují různá stadia ekonomického procesu: produkci, tvorbu, rozdělení, znovurozdělení a užití důchodů a akumulaci. Nicméně pro účely využití dat za sektor vládních institucí, zejména při hodnocení fiskální disciplíny a při formulaci fiskální politiky, jsou data za sektor vládních institucí prezentována v členění na příjmy a výdaje.

Příjmy vládních institucí tvoří následující transakce: běžné daně z důchodů, jmění a jiné, daně na produkci a dovoz, kapitálové daně, sociální příspěvky, tržby, dotace na produkci, důchody z vlastnictví, ostatní běžné a kapitálové dotace a transfery.

Na výdaje vládních institucí lze pohlížet z více úhlů pohledu. V této publikaci se jedná o prezentaci

podle výdajů na konečnou spotřebu transakcí. Výdaje na konečnou spotřebu vlády pak mají přímou vazbu na prezentaci HDP výdajovou metodou.

Výdaje vládních institucí se zohledněním výdajů na konečnou spotřebu vlády pak tvoří položky: výdaje na konečnou spotřebu vlády, sociální dávky jiné než naturální sociální transfery, úroky, dotace, tvorba hrubého fixního kapitálu a ostatní výdaje.

Výdaje vládních institucí podle transakcí jsou tvořeny těmito položkami: mezispotřeba, tvorba hrubého fixního kapitálu, náhrady zaměstnancům, placené ostatní daně na produkci, placené dotace, důchody z vlastnictví, placené běžné daně z důchodů, jmění a jiné, sociální dávky jiné než naturální sociální transfery, naturální sociální transfery vztahující se k výdajům na produkty poskytované domácnostem prostřednictvím tržních výrobců, ostatní běžné transfery, kapitálové transfery, čisté pořízení nefinančních nevyroběných aktiv.

Saldo sektoru vládních institucí je rozdílem mezi celkovými příjmy a celkovými výdaji.

Dluh vládních institucí znamená celkový hrubý dluh v nominální hodnotě na konci daného roku (konsolidovaný, tj. po vyloučení dluhu drženého navzájem různými vládními institucemi). Vládní dluh je definován na následujících finančních instrumentech: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti, mimo finančních derivátů, a úvěry (půjčky). Dle současných evropských standardů nejsou ostatní pohledávky (např. obchodní úvěry) součástí vládního dluhu.

Z metodiky ESA 95 navíc vychází stanovení tzv. maastrichtských kritérií pro deficit (referenční hodnota 3 % HDP) a vládní dluh (referenční hodnota 60 % HDP).

Institucionální pokrytí sektoru vládních institucí v ČR:

Subsektor ústředních vládních institucí: státní rozpočet včetně operací Národního fondu a Fondu privatizace, státní fondy, příspěvkové organizace kontrolované a převážně financované ústřední vládou, veřejné výzkumné instituce, Pozemkový fond, Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond, Česká inkasní, Česká konsolidační agentura (od posledního čtvrtletí roku 2001 včetně dceřiných společností (od roku 2002), veřejné vysoké školy, Správa železniční dopravní cesty (od roku 2003) a PPP centrum (od roku 2004).

Subsektor místních vládních institucí: územní samosprávné celky, dobrovolné svazky obcí, příspěvkové organizace kontrolované a převážně financované místní vládou a regionální rady regionů soudržnosti.

Subsektor fondů sociálního zabezpečení: zdravotní pojišťovny, Asociace zdravotních pojišťoven (od roku 2005) a Centrum mezistátních úhrad (od roku 2005).

3 Střednědobý fiskální výhled

3.1 Střednědobý výhled státního rozpočtu a výdajové rámce

Rozpočtová politika je v České republice od roku 2004 realizována v režimu tzv. fiskálního cílení (blíže viz Kapitola 4). Aktuální fiskální cíle (viz Tabulka 3-1), ze kterých fiskální výhled vychází, a jimi vyjádřená současná strategie snižování deficitu veřejných rozpočtů jsou proti minulému fiskálnímu výhledu ze září 2006 podstatně ambicióznější. Počítá se s rychlým poklesem deficitu v roce 2008 a dále předpokládá pozvolné snižování deficitu v letech 2009 a 2010.

Srovnání stanovených fiskálních cílů s autonomním scénářem naznačuje, že dosažení těchto cílů bude vyžadovat fiskální konsolidaci, ve výši zhruba 1 p.b. HDP. Konsolidační úsilí bude koncentrováno téměř plně již do roku 2008. Naplnění předkládaného scénáře je proto kriticky závislé na prosazení úsporných opatření zejména na výdajové straně veřejných rozpočtů.

Tabulka 3-1: Fiskální cíle – saldo veřejných rozpočtů (metodika fiskálního cílení, % HDP)

	2007 <i>Predikce</i>	2008 <i>Výhled</i>	2009 <i>Výhled</i>	2010 <i>Výhled</i>
Aktuální fiskální cíle (duben 2007) [1]	-	-3,0	-2,6	-2,3
Minulé fiskální cíle (září 2006)	-4,0	-3,5	-3,2	-
Autonomní scénář [3]	-4,1	-4,0	-3,7	-3,0
Rozsah nutné konsolidace [4=3-1]	x	1,0	1,1	0,7

Fiskální cíle a predikce veřejných příjmů jsou určujícími faktory výdajových limitů. Odvození závazných výdajových rámců probíhá v následujících krocích:

1. Stanovení fiskálních cílů pro veřejné rozpočty (VR) celkem jako podíl salda na HDP.
2. Přijetí předpokladu o hospodaření složek veřejných rozpočtů mimo státní rozpočet (SR) a státní fondy (SF)² jako podílu salda na HDP.
3. Odvození cíle pro SR a SF jako rozdílu cíle pro VR celkem a předpokládaného salda ostatních složek VR.
4. Odvození výdajového rámce pro SR a SF jako rozdílu mezi predikcí příjmů SR a SF a absolutní hodnotou cílového salda pro SR a SF.

Deficit složek mimo SR a SF se v nadcházejících letech mírně prohloubí. Předpokládáme, že rozpočty krajů a obcí budou stejně jako v minulých letech hospodařit s deficitem na úrovni zhruba 0,2 % HDP a hospodaření zdravotních pojišťoven bude vyrovnané. Směrem ke zvýšení deficitu bude působit především hospodaření Fondu privatizace, který ponese zvýšené náklady vyplývající z úhrady závazků spojených s odstraněním starých ekologických zátěží. Fond privatizace bude hospodařit s deficitem okolo 0,5 % HDP.

² Kromě státního rozpočtu a státních fondů tvoří veřejné rozpočty pro účely fiskálního cílení tyto složky: Fond privatizace (bývalý Fond národního majetku), Pozemkový fond, obce a kraje a zdravotní pojišťovny.

Výdajové rámce takto stanovené zajistí, (v případě naplnění předpokladů o deficitu složek veřejných rozpočtů mimo státní rozpočet a státní fondy a předpokladů o příjmech) dosažení stanovených fiskálních cílů pro veřejné rozpočty. Princip fiskálního cílení tedy spočívá v určení výše veřejných výdajů, které má vláda pod přímou kontrolou tak, aby byla konzistentní s danými cíli.

Tabulka 3-2: Odvození výdajových rámců od fiskálních cílů (metodika fiskálního cílení)

		2006	2007	2008	2009	2010
			Predikce	Výhled	Výhled	Výhled
Cíl pro veřejné rozpočty	(% HDP) [1]	-3,2	-4,1	-3,0	-2,6	-2,3
Saldo složek VR mimo SR a SF	(% HDP) [2]	-0,2	-0,4	-0,7	-0,7	-0,7
Cíl pro státní rozpočet a státní fondy	(% HDP) [3=1-2]	-3,0	-3,7	-2,2	-2,0	-1,6
	(mld. Kč) [4]	-95,5	-128,8	-83,1	-78,6	-70,4
Predikce příjmů SR a SF	(mld. Kč) [5]	915,7	1005,2	972,4	999,1	1032,8
státní rozpočet	(mld. Kč) [5a]	856,1	943,1	928,7	955,4	984,7
státní fondy	(mld. Kč) [5b]	59,6	62,1	43,8	43,7	48,1
Nové výdajové rámce pro SR a SF	(mld. Kč) [6=5-4]	1011,1	1134,0	1055,5	1077,7	1103,2
státní rozpočet	(mld. Kč) [6a]	928,4	1031,8	1004,9	1028,3	1053,7
státní fondy	(mld. Kč) [6b]	82,7	102,1	50,6	49,4	49,5

Již schválené výdajové rámce je podle zákona o rozpočtových pravidlech možné upravovat pouze v taxativně vymezených případech. V roce 2006 byly kromě státního rozpočtu na rok 2007 schváleny i výdajové rámce pro roky 2008 a 2009. Schválený výdajový rámec by po zohlednění změn ve vzájemných dotačních vztazích mezi státním rozpočtem a státními fondy činil 1094,4 mld. Kč na rok 2008 a 1136,5 mld. Kč na rok 2009.

Tabulka 3-3: Úprava výdajových rámců podle rozpočtových pravidel (metodika fiskálního cílení, mld. Kč)

		2008	2009
Schválené rámce (2006)			
- nekonsolidované	[1]	1088,7	1130,7
Konsolidace (2006)	[2]	18,0	18,1
Schválené rámce (2006) - konsolidované	[3=1-2]	1070,7	1112,6
Konsolidace (2007)	[4]	23,7	23,9
Schválené rámce po úpravách			
- nekonsolidované	[5=3+4]	1094,4	1136,5

Nově odvozené výdajové rámce dosahují nižší hodnoty než původně schválené výdajové rámce, které představují maximální limit pro výdaje státního rozpočtu a státních fondů v letech 2008 a 2009. Důvodem je zejména skutečnost, že nové rámce vycházejí z ambicióznějších fiskálních cílů. Rozpočtová politika tak po dvou letech výrazného překračování výdajových rámců zaznamenává podstatné zpřísnění výdajové disciplíny.

Tabulka 3-4: Vyhodnocení plnění výdajových rámců (metodika fiskálního cílení, mld. Kč)

		2008	2009
Schválené rámce po úpravách	[1]	1094,4	1136,5
Nové výdajové rámce	[2]	1055,5	1077,7
Zpřísnění (+) / překročení (-)			
výdajových rámců	[3=1-2]	38,9	58,8

3.2 Střednědobý výhled vládního sektoru

Saldo vládního sektoru

Střednědobý rozpočtový výhled prezentovaný v předchozí části představuje nejdůležitější součást hospodaření vládního sektoru. Současně se jedná o hlavní nástroj vlády k realizaci makroekonomické politiky a výkonu dalších funkcí veřejných financí. Ekonomický vývoj a výsledky celého vládního sektoru se však mohou od záměrů vlády z řady důvodů odchylovat. Vláda nemá pod přímou kontrolou značnou část vládních institucí, zejména obce a kraje, zdravotní pojišťovny a další. Statistické zachycení vládního sektoru je navíc odlišné od způsobu rozpočtování. Zatímco rozpočtový proces se zabývá plánováním peněžních transakcí, v systému národních účtů je vládní sektor zachycen na akruálním principu.

Tabulka 3-5: Saldo podle metodiky fiskálního cílení a národních účtů (ESA 95)

		2006	2007	2008	2009	2010
		Předběžně	Predikce	Výhled	Výhled	Výhled
Saldo veřejných rozpočtů (fiskální cílení)	(<i>ml. Kč</i>)	-102,2	-141,9	-110,7	-105,0	-99,4
	(% HDP)	-3,2	-4,1	-3,0	-2,6	-2,3
Rozdíly mezi ESA 95 a fiskálním cílením	(<i>ml. Kč</i>)	7,7	3,5	-8,5	-13,3	-10,7
z toho: - rozdíl mezi hotovostními a akruálními daňovými příjmy	(<i>ml. Kč</i>)	4,2	-3,5	-15,0	-18,0	-6,0
Saldo sektoru vládních institucí (ESA 95)	(<i>ml. Kč</i>)	-94,5	-138,4	-119,1	-118,3	-110,1
	(% HDP)	-2,9	-4,0	-3,2	-2,9	-2,5

Pro účely rozpočtové politiky je saldo vládního sektoru aproximováno saldem veřejných rozpočtů v tzv. metodice fiskálního cílení (viz Box 6). Tabulka 3-5 zachycuje vazbu mezi cíleným saldem peněžních příjmů a výdajů veřejných rozpočtů v metodice fiskálního cílení a saldem sektoru vládních institucí podle národních účtů (ESA 95). Rozdíly mezi oběma pojetími nejsou velké, nicméně ani zanedbatelné. Především však výrazně kolísají v čase a jsou jen obtížně předvídatelné. Tato skutečnost komplikuje predikci salda sektoru vládních institucí konzistentního s cílovým saldem veřejných rozpočtů.

Jedním z důležitých faktorů, které budou v horizontu fiskálního výhledu ovlivňovat rozdíly mezi saldy v obou metodikách, je odlišný peněžní a akruální dopad daňové reformy na daňové příjmy (viz Tabulka 3-8). Zatímco akruální příjmy (daňová povinnost) v případě snížení sazby daně poklesnou okamžitě, peněžní dopad je z důvodu zálohového způsobu plateb daní zpožděn v čase. V období snižování sazeb tedy akruální příjmy dosahují nižší úroveň než hotovostní inkaso a je možné očekávat, že tento faktor bude mírně prohlubovat saldo podle národních účtů oproti fiskálním cílům.

Box 6: Rozdíly mezi metodikou fiskálního cílení (rozpočtový výhled, výdajové rámce) a metodikou národních účtů ESA 95 (maastrichtská kritéria, Konvergenční program)

Národní metodika fiskálního cílení vychází ze zachycení hospodaření vybraných veřejných rozpočtů na peněžní bázi (blíže viz Box 1). Toto hospodaření je pro účely **fiskálního cílení** očištěno o operace finančního charakteru (poskytnuté půjčky a jejich splátky), příjmy z privatizace a dotace transformačním institucím (např. úhrada ztrát ČKA). Cílem je očistit saldo o finanční operace, které jsou sice peněžním příjmem nebo výdajem, ale ekonomicky nepředstavují změnu aktiv veřejných financí (např. privatizace), dále vyloučit jednorázové transakce (např. úhrada minulých

transformačních nákladů) a v neposlední řadě přiblížit výsledky mezinárodní metodice ESA 95.

Mezinárodní **metodika ESA 95** vychází z akruálního zachycení celého vládního sektoru definovaného národními účty (blíže viz Box 5). Saldo nepředstavuje rozdíl mezi peněžními příjmy a výdaji, ale výsledek hospodaření představující v podstatě změnu finančních aktiv a pasiv sektoru z titulu příjmových a výdajových transakcí. Spolu s ostatními faktory změn aktiv a pasiv (přecenění aj.) tvoří změnu čistého jmění vládního sektoru. Deficit v metodice ESA 95 v případě nulového přecenění a ostatních změn objemu vyjadřuje přímo pokles čistého jmění sektoru. Deficit v hotovostní metodice vyjadřuje (pouze) přírůstek nebo úbytek peněžních zdrojů.

Hlavní rozdíly mezi fiskálním cílem v metodice fiskálního cílení a saldem podle ESA 95 jsou tedy následující:

- rozdíly mezi hotovostním a akruálním principem (časový posun mezi vznikem závazku nebo pohledávky a odpovídajícím hotovostním tokem),
- rozdíly z odlišného pokrytí (národní fiskální cíl zahrnuje saldo pouze vybraných částí vládního sektoru),
- ostatní rozdíly v klasifikaci (např. odpuštění nedobytných pohledávek, které jsou akruálním výdajem, nikoliv však hotovostním výdajem).

Nabízí se otázka, proč jsou fiskální cíle stanovovány jako specificky vymezené saldo veřejných rozpočtů, když všeobecně nejpoužívanějším indikátorem pro hodnocení hospodaření vládního sektoru je saldo podle metodiky ESA 95. Hlavním důvodem je zajištění přímé vazby mezi metodikou fiskálního cílení a metodikou sestavování státního rozpočtu, nejprve ve fázi odvození parametrů státního rozpočtu a jeho výhledu (výdajové limity rozpočtu a státních fondů) od fiskálního cíle a následně ve fázi vyhodnocení plnění cílů. Při stanovení cíle v metodice fiskálního cílení je možné jednoznačně vyhodnotit, jakým dílem přispěla ke splnění či nesplnění cílů politika vlády (výsledek státního rozpočtu a státních fondů, které má pod přímou kontrolou) a do jaké míry se jednalo o špatný předpoklad o hospodaření ostatních složek veřejných rozpočtů, případně nenaplnění predikce příjmů.

Deficit vládního sektoru bude v letech 2008 až 2010 postupně klesat v souladu s navrženou konsolidační strategií. Příjmy vládního sektoru se budou zvyšovat tempem hluboko pod nominálním růstem HDP. To povede k poklesu jejich podílu na HDP jednak vlivem autonomního poklesu daňové kvóty a současně v důsledku aktivních opatření ke snižování daňového zatížení. Pokles deficitu tedy bude zajištěn úspornými opatřeními na straně výdajů. Podíl vládních výdajů na HDP by měl do roku 2010 klesnout o téměř 4,0 p.b.

Tabulka 3-6: Hospodaření sektoru vládních institucí (ESA 95)

		2006	2007	2008	2009	2010
		<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Saldo sektoru vládních institucí	(% HDP)	-2,9	-4,0	-3,2	-2,9	-2,5
Příjmy celkem	(% HDP)	39,5	38,1	38,0	37,1	36,2
	(růst v %)	5,5	4,2	7,3	5,3	5,1
Výdaje celkem	(% HDP)	42,5	42,1	41,1	40,1	38,7
	(růst v %)	4,2	7,1	5,3	4,8	4,2

Příjmy vládního sektoru

U daňových příjmů je v roce 2008 patrná restrukturalizace od přímých k nepřímým daním, když pokles daní z příjmů (daně z důchodu a jmění) je kompenzován zvýšením inkasa daně z přidané hodnoty (daně z výroby). Celkově budou daňové příjmy v letech 2009 a 2010 reálně téměř stagnovat a daňová kvóta poklesne proti roku 2006 o 4,7 p.b. HDP.

Příjmy ze sociálních příspěvků budou mimo jiné negativně ovlivněny úpravami systému nemocenského pojištění a zavedením maximálního vyměřovacího základu. Jejich dynamika se proto bude pohybovat výrazněji pod očekávaným tempem růstu objemu mezd.

Nejdynamičtější položkou na příjmové straně budou přijaté transfery (součást položky ostatní) v důsledku náběhu prostředků čerpaných z fondů EU.

Tabulka 3-7: Příjmy sektoru vládních institucí

		2006	2007	2008	2009	2010
		<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Příjmy celkem	<i>(ml. Kč)</i>	1267,1	1320,3	1417,3	1492,3	1568,4
	<i>(růst v %)</i>	5,5	4,2	7,3	5,3	5,1
Daňové příjmy	<i>(ml. Kč)</i>	633,8	667,0	718,3	735,3	757,7
	<i>(růst v %)</i>	2,3	5,2	7,7	2,4	3,0
Daně z výroby a dovozu	<i>(ml. Kč)</i>	352,2	368,3	431,0	446,7	460,7
	<i>(růst v %)</i>	2,4	4,6	17,0	3,6	3,1
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>(ml. Kč)</i>	280,9	297,9	286,8	288,1	296,5
	<i>(růst v %)</i>	2,2	6,1	-3,7	0,4	2,9
Kapitálové daně	<i>(ml. Kč)</i>	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5
	<i>(růst v %)</i>	1,4	-2,1	-38,4	0,8	0,8
Sociální příspěvky	<i>(ml. Kč)</i>	481,8	503,3	528,4	554,9	588,2
	<i>(růst v %)</i>	7,4	4,5	5,0	5,0	6,0
Důchody z vlastnictví	<i>(ml. Kč)</i>	25,8	16,0	17,8	19,4	21,1
	<i>(růst v %)</i>	21,6	-37,8	11,1	8,8	8,9
Ostatní	<i>(ml. Kč)</i>	125,7	134,0	152,7	182,7	201,5
	<i>(růst v %)</i>	12,0	6,6	13,9	19,7	10,3
Daňová kvóta	<i>(% HDP)</i>	34,8	33,8	33,4	32,1	31,1

Tabulka 3-8: Dopady daňové reformy na daňové příjmy (ml. Kč)

	hotovostní dopady			akruální dopady		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Daň z přidané hodnoty	25,6	27,0	27,9	25,6	27,0	27,9
Daň z příjmu fyzických osob	-16,2	-24,3	-27,5	-21,3	-24,3	-27,4
Daň z příjmu právnických osob	0,0	-6,1	-28,2	-4,1	-18,8	-27,5
Daně dědická a darovací	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Celkem	9,0	-3,8	-28,2	-0,2	-16,5	-27,4

Výdaje vládního sektoru

Vzhledem k pozvolnému snižování podílu příjmů na HDP je k zajištění poklesu deficitu nutná poměrně výrazná konsolidace na výdajové straně.

Do pomalého nominálního tempa růstu výdajů na konečnou spotřebu se bude promítat nízký růst objemu mezd a platů ve vládním sektoru, umožněný poklesem zaměstnanosti ve veřejné správě, i úspory v nákupech zboží a služeb. Mzdy a platy se zřejmě budou ve vládním sektoru zvyšovat rychleji

než činí záměr vlády pro veřejnou správu, neboť zaměstnanost ve vládním sektoru výrazně převyšuje regulovanou sféru a zbytek vládního sektoru nemusí plně následovat záměry vlády.

Rozhodující pro dosažení fiskálních cílů nicméně budou úspory v oblasti sociálních dávek (sociální transfery jiné než naturální). Pozitivní dopad opatření v sociální oblasti na vládní saldo by měl v jednotlivých letech dosáhnout 0,7 – 0,8 % HDP.

Vysoké dynamiky bude dosahovat tvorba hrubého fixního kapitálu v důsledku realizace investičních projektů financovaných prostředky z fondů EU. Postupný náběh čerpání by se měl projevit nejprve vysokými a postupně se snižujícími tempy růstu vládních investic.

Tabulka 3-9: Výdaje sektoru vládních institucí

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Výdaje celkem	<i>(mld. Kč)</i> 1360,4	1457,7	1535,4	1609,5	1677,4
	<i>(růst v %)</i> 4,2	7,2	5,3	4,8	4,2
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>(mld. Kč)</i> 687,7	713,3	734,5	763,7	794,1
	<i>(růst v %)</i> 4,0	3,7	3,0	4,0	4,0
Výdaje na kolektivní spotřebu	<i>(mld. Kč)</i> 345,0	351,6	357,5	371,5	386,5
	<i>(růst v %)</i> 3,4	1,9	1,7	3,9	4,0
Výdaje na individuální spotřebu	<i>(mld. Kč)</i> 342,7	361,6	377,0	392,3	407,6
	<i>(růst v %)</i> 4,6	5,5	4,3	4,1	3,9
Naturální sociální transfery	<i>(mld. Kč)</i> 171,2	182,0	192,6	200,0	208,1
	<i>(růst v %)</i> 2,3	6,3	5,8	3,9	4,0
Transfery individuálních netržních výrobků a služeb	<i>(mld. Kč)</i> 171,5	179,6	184,4	192,2	199,5
	<i>(růst v %)</i> 7,0	4,8	2,7	4,2	3,8
Sociální transfery jiné než naturální	<i>(mld. Kč)</i> 364,4	408,4	413,1	429,3	446,7
	<i>(růst v %)</i> 6,4	12,1	1,2	3,9	4,0
Úroky	<i>(mld. Kč)</i> 35,4	39,7	49,5	54,9	59,6
	<i>(růst v %)</i> 2,9	12,1	24,9	10,7	8,7
Dotace	<i>(mld. Kč)</i> 62,0	57,6	63,7	64,8	66,1
	<i>(růst v %)</i> 12,3	-7,0	10,5	1,9	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>(mld. Kč)</i> 162,0	176,3	203,0	224,7	238,1
	<i>(růst v %)</i> 10,6	8,8	15,2	10,7	6,0
Ostatní	<i>(mld. Kč)</i> 48,8	62,5	71,5	72,1	72,8
	<i>(růst v %)</i> -25,2	28,0	14,4	0,8	1,0
Náhrady zaměstnancům	<i>(mld. Kč)</i> 250,6	262,3	268,7	279,1	290,4
	<i>(růst v %)</i> 5,9	4,6	2,5	3,9	4,0
Sociální transfery celkem	<i>(mld. Kč)</i> 535,7	590,4	605,7	629,4	654,8
	<i>(růst v %)</i> 5,0	10,2	2,6	3,9	4,0

Z výhledu je rovněž patrné, že v roce 2008 budou úspory soustředěny především na oblast sociálních dávek. V letech 2009 a 2010 bude většina úspor dosažena v ostatních složkách vládních výdajů.

Tabulka 3-10: Dopady reformy veřejných financí v sociální oblasti (mld. Kč)

	2008	2009	2010
Dopad na příjmy			
Zavedení max. vyměřovacího základu pro pojistné	-4,6	-4,7	-4,8
Odložení zákona o úrazovém pojištění	-5,9	-5,1	1,0
Posun zákona o nemocenském pojištění	11,3	10,1	0,0
Celkový vliv na sociální příjmy	0,9	0,3	-3,8
Dopad na výdaje			
Dávky nemocenského pojištění	-6,8	-2,6	-6,5
Dávky státní sociální podpory	-8,5	-9,8	-13,1
Dávky úrazového pojištění	-3,4	-3,5	0,0
Platba státu do systému veřejného zdravotního pojištění	-3,4	-6,4	-2,0
Další změny ve všeobecném zdravotním pojištění od roku 2010	0,0	0,0	-7,1
Dávky důchodového pojištění	-1,6	-1,1	0,0
Ostatní změny v sociální oblasti	-1,6	-7,1	-6,7
Celkový vliv na sociální výdaje	-25,3	-30,5	-35,4
Dopad na saldo			
Celkový vliv na saldo (celková úspora)	26,2	30,8	31,6
Celkový vliv na saldo (v % HDP)	0,7	0,8	0,7

Dluh vládního sektoru

Absolutní úroveň hrubého vládního dluhu bude v jednotlivých letech výhledu dále narůstat v důsledku dluhového financování části očekávaných deficitů. Výrazný pokles deficitu spolu s dynamickým růstem nominálního HDP však povedou ke stabilizaci a v roce 2010 dokonce k poklesu podílu dluhu na HDP. Právě tento ukazatel je přitom vhodnějším indikátorem míry zadlužení vládního sektoru než samotná absolutní výše dluhu.

Tabulka 3-11: Hrubý konsolidovaný vládní dluh

		2005	2006	2007	2008	2009	2010
			<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Vládní instituce celkem	<i>(ml. Kč)</i>	903,5	973,0	1074,2	1183,8	1284,4	1375,6
Ústřední vládní instituce	<i>(ml. Kč)</i>	830,9	891,7	991,7	1084,2	1177,0	1259,2
Místní vládní instituce	<i>(ml. Kč)</i>	72,3	81,1	82,5	99,2	107,4	116,4
Fondy sociálního zabezpečení	<i>(ml. Kč)</i>	0,3	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0
Podíl vládního dluhu na HDP	<i>(% HDP)</i>	30,4	30,4	31,0	31,7	32,0	31,7
Příspěvky ke změně dluhu							
Změna dluhu	<i>(p. b.)</i>	-0,3	0,0	0,7	0,7	0,3	-0,2
Primární saldo vládního sektoru	<i>(p. b.)</i>	2,4	1,8	2,8	1,9	1,6	1,2
Úroky	<i>(p. b.)</i>	1,2	1,1	1,1	1,3	1,4	1,4
Růst HDP v běžných cenách	<i>(p. b.)</i>	-2,0	-2,2	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3
Ostatní faktory	<i>(p. b.)</i>	-1,9	-0,8	-1,1	-0,2	-0,4	-0,4
Rozdíly mezi hotovostním a akruálním principem	<i>(p. b.)</i>	-1,5	0,0	0,4	0,3	0,1	0,1
Čisté pořízení finančních aktiv	<i>(p. b.)</i>	-0,4	-0,7	-1,5	-0,5	-0,5	-0,5
z toho: Privatizace	<i>(p. b.)</i>	-3,6	-0,1	-1,0	0,0	0,0	0,0
Přecenění a ostatní faktory	<i>(p. b.)</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vládní dluh se bude zvyšovat pomaleji, než by odpovídalo prostému přičtení celé výše deficitu. Důvodem je skutečnost, že pouze část deficitů je financována prostřednictvím dluhových instrumentů. Významným zdrojem financování způsobující pomalejší růst dluhu jsou privatizační příjmy, které nejsou příjmem vládního sektoru (privatizace představuje pouze změnu struktury finančních aktiv od akcií k hotovosti) a nesnižují saldo. Omezují ovšem nutnost dluhového financování.

Očekáváme, že do roku 2010 budou postupně do financování deficitů zapojovány privatizační příjmy akumulované v předchozím období (viz záporné pořízení finančních aktiv). Výhled nepočítá s dalšími, dosud neschválenými privatizačními akcemi. Vzhledem k tomu, že jejich realizace je poměrně pravděpodobná, projekce dluhu je zatížena rizikem směrem k nižšímu podílu dluhu na HDP.

Cyklický vývoj

Česká ekonomika se pohybuje ve fázi vzestupu. Odhady produkční mezery naznačují, že se HDP pohybuje zhruba 0,7 p.b. nad svým potenciálem, což se promítá do kladné cyklické složky vládního salda. Cyklicky očištěný deficit tak v současnosti dosahuje o cca 0,2 p.b. vyšší hodnoty než vykázaný nominální deficit.

Makroekonomická predikce předpokládá do roku 2010 růst HDP mírně pod potenciální úrovní, což povede k postupnému uzavírání kladné produkční mezery. Cyklická složka hospodaření vládního sektoru bude proto ztrácet na významu a v letech 2010 bude blízká nule.

Fiskální úsilí definované jako změna cyklicky očištěného salda se bude blížit změně nominálního deficitu. Po výrazném snížení deficitu v roce 2008 fiskální úsilí v letech 2009 a 2010 oslabí a zřejmě

se nepodaří plně dodržet pravidlo Paktu stability a růstu, které požaduje vyvíjet fiskální úsilí minimálně na úrovni 0,5 p.b. HDP ročně.

Tabulka 3-12: Cyklicky očištěné saldo vládního sektoru (v % HDP)

	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>Předběžně</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Růst HDP ve stálých cenách (v %)	6,1	5,3	4,9	5,1	5,3
Saldo vládního sektoru	-2,9	-4,0	-3,2	-2,9	-2,5
Úroky	1,1	1,1	1,3	1,4	1,4
Růst potenciálního HDP (v %)	5,1	5,1	5,4	5,4	5,5
Produkční mezera	0,7	0,8	0,3	0,0	-0,2
Cyklická složka salda	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0
Cyklicky očištěné saldo	-3,1	-4,2	-3,3	-2,9	-2,5
Cyklicky očištěné primární saldo	-2,0	-3,1	-1,9	-1,6	-1,1
Fiskální úsilí	-0,3	-1,1	0,9	0,3	0,5

3.3 Dlouhodobá projekce vládního sektoru

Dlouhodobé analýzy nahlíží na výdaje vládního sektoru a jejich dynamiku optikou dlouhodobých trendů spojených s populačním vývojem. Primárně se tedy zaměřují na ty složky veřejných výdajů, které jsou na změny v populační struktuře citlivé, tedy důchody, zdravotní a dlouhodobou péči a vzdělání.

Dlouhodobé projekce nemají za cíl co nejvěrohodněji kvantifikovat objemy budoucích výdajů či konkrétní hodnoty některých ukazatelů s možností následné verifikace se skutečností. Mají pouze poodhalit směr, dynamiku a relace projektovaných údajů v současnosti nastaveném horizontu roku 2050. Přesnějších odhadů není možné docílit z důvodu existence velké míry nejistoty a rovněž s ohledem na konstrukci modelového aparátu. K projekcím není přístupováno s takovou dávkou detailnosti, jako je tomu u krátkodobých predikcí, u nichž je určitá verifikovatelnost možná.

Metodika dlouhodobých projekcí vychází především z mezinárodních zkušeností v podobě spolupráce s Evropskou komisí, která se projekcemi v současnosti velmi aktivně zabývá, a to za přispění všech členských zemí. Tato spolupráce umožňuje výsledky analýz použít pro účely mezinárodního srovnávání.

Populační trendy a jejich dopady na makroekonomické ukazatele

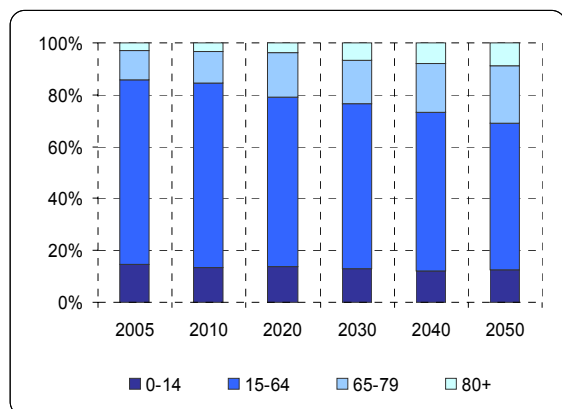
Česká populace patří v současném evropském kontextu mezi relativně mladé. V následujících dekádách jsou však očekávány velmi dynamické změny v její struktuře. V horizontu příštích padesáti let se české obyvatelstvo zařadí mezi nejstarší v Evropě. Příčinou těchto změn je rychle se prodlužující naděje dožití doprovázená nízkou úhrnnou plodností. Populační projekce³ předpokládají, že naděje dožití při narození se mezi roky 2005 a 2050 prodlouží o 7,1 roku pro muže (ze 72,6 na 79,7 roku) a o 5,1 roku pro ženy (ze 79,0 na 84,1 roku). Úhrnná míra plodnosti zůstane i nadále pod úrovní zajišťující

³ Primárně se vychází z demografické projekce Eurostatu, která vznikla za součinnosti s národními statistickými úřady a je základnou pro kalkulace dlouhodobých projekcí. Její využití tak zajišťuje srovnatelnost s projekcemi demografického vývoje v ostatních zemích Evropské unie.

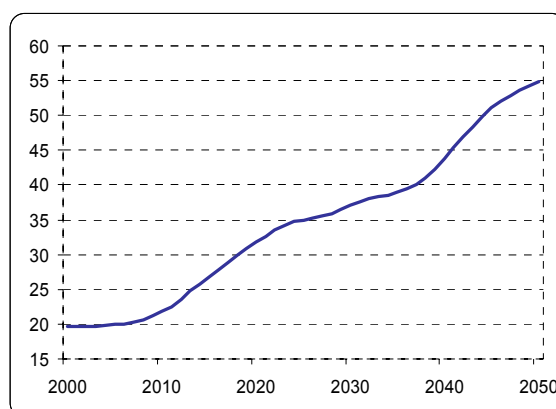
prostou reprodukci (nárůst z 1,15 na 1,5). Ani významný nárůst aktivního migračního salda (ze 4,3 na 20,0 tis. osob ročně) tak nezabrání celkovému poklesu populace (z 10,2 na 8,8 mil. obyvatel).

Tyto trendy jsou patrné z následujících ilustrací dokládajících změny ve věkovém rozložení populace ve směru snížení podílu osob v aktivním věku a nárůstu podílu osob důchodového věku. Míra závislosti pak ukazuje na téměř zdvojnásobení podílu těchto dvou skupin ve prospěch starších osob. Zmíněný vývoj je patrný v celé Evropě. Právě proto je v současnosti toto téma stále více akcentováno se snahou včas na danou situaci upozornit a řešit ji prostřednictvím adekvátních reforem sociálních systémů a trhu práce.

Graf 3-1: Změny ve věkové struktuře populace ČR

Graf 3-2: Demografická míra závislosti (v %)

Poznámka: Míra závislosti je definována jako podíl osob ve věku 65 let a starších na populaci ve věku 15–64 let ve střední variantě demografické projekce.

Současné analýzy však nepředvídají možné budoucí legislativní změny a mají v sobě obsažený předpoklad neměnnosti politik. Ukazují, k jakým tendencím bude docházet, pokud žádné institucionální a legislativní změny nenastanou.

Změny v populaci se nepromítají pouze do veřejných výdajů, ale ovlivňují i celkový výkon ekonomiky měřený růstem reálného HDP. U něj se očekává postupný útlum až na limitní hodnotu 0,8 %, což je mimo jiné důsledek poklesu disponibilní pracovní síly. Tabulka 3-13 uvádí přehled vybraných makroekonomických předpokladů dlouhodobých projekcí.

Tabulka 3-13: Makroekonomické předpoklady a jejich vývoj (v %)

	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Reálný růst HDP	6,1	5,3	2,5	1,9	0,4	0,8
Růst produktivity práce	4,8	3,4	3,0	2,7	1,9	1,7
Míra participace mužů (20-64)	83,5	84,6	87,4	87,1	84,4	85,6
Míra participace žen (20-64)	68,2	70,6	76,4	76,1	72,9	74,0
Celková míra participace (20-64)	75,8	77,6	81,9	81,6	78,7	79,8
Míra nezaměstnanosti	7,9	5,6	6,5	6,5	6,5	6,5

Vývoj veřejných výdajů

Výdaje spojené se stárnutím populace budou v následujících dekádách postupně akcelarovat. Nejpatrněji se nárůst projeví ve výdajově nejnáročnějším důchodovém systému spolu s přírůstkem počtu osob v důchodovém věku a s prodloužením doby, po kterou je pobírán důchod. Spolu s výdaji na zdravotní péči představují hlavní zdroj nárůstu veřejných výdajů.

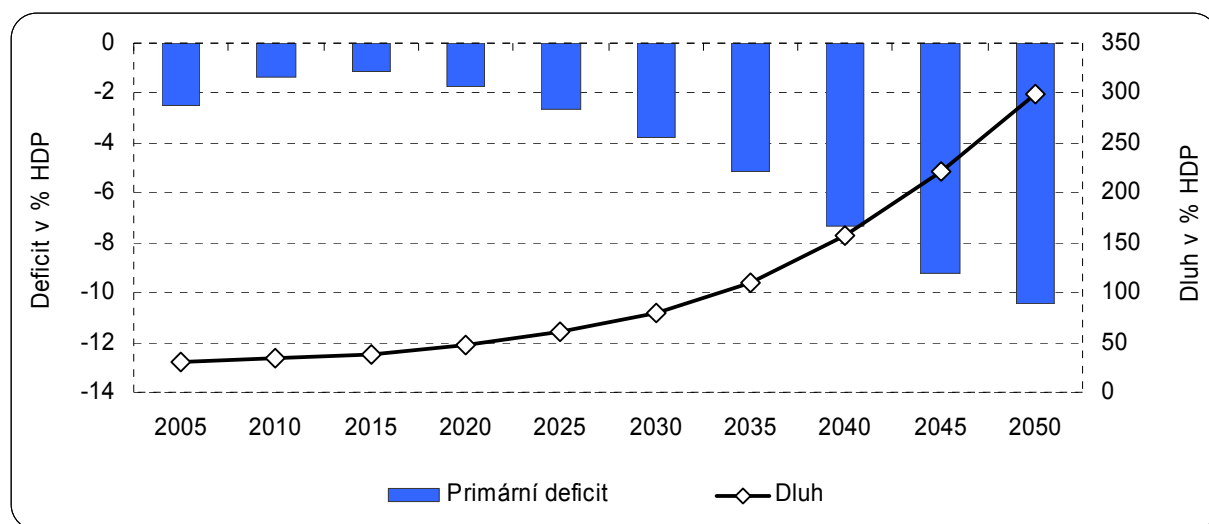
U příjmů sociálního systému se předpokládá zachování jejich poměru v podílu na HDP, neboť jediným zdrojem je v čase konstantní příspěvková sazba.

Tabulka 3-14: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí (v % HDP)

	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Celkové výdaje	44,0	42,5	43,3	46,2	52,0	59,2
z toho: výdaje závisející na věkové struktuře	19,9	18,5	18,9	20,9	24,5	27,7
Důchody	8,4	7,7	8,3	9,5	12,1	14,2
Zdravotní péče	6,5	6,4	6,7	7,3	8,1	8,9
Dlouhodobá péče	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6
Vzdělání	3,6	3,1	2,7	2,8	2,9	3,0
Ostatní výdaje	1,2	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1
Úroky	1,2	0,9	1,3	2,2	4,3	8,4
Celkové příjmy	40,4	40,3	40,3	40,3	40,3	40,3
z toho: Důchod z vlastnictví	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
z toho: Pojistné na důchodové zabezpečení	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7

Tyto skutečnosti povedou k rozevírání nůžek mezi příjmy a výdaji, a tedy k postupnému nárůstu primárních deficitů a úrokových plateb, které se odrazí v kumulaci vládního dluhu. Bez provedení reform je vývoj veřejných financí dlouhodobě neudržitelný.

Graf 3-3: Primární deficit a dluh

Míru závažnosti dopadů těchto trendů zkoumá analýza udržitelnosti, která blíže stanovuje rozsah fiskální nerovnováhy pomocí tzv. indikátorů udržitelnosti. Ty se vyskytují ve dvou podobách:

- Indikátor S1 udává, o kolik % HDP by bylo nutné od daného roku snížit podíl výdajů, resp. zvýšit podíl příjmů na HDP tak, aby až do konce projekčního horizontu (2050) bylo zajištěno udržení výše dluhu pod hranicí 60 % HDP.

- Indikátor S2 vyjadřuje, o kolik % HDP by bylo nutno trvale snížit výdaje resp. zvýšit daně, aby zůstal vládní sektor solventní v nekonečném časovém horizontu (tj. aby dluh nerostl nade všechny meze).

Uvedené indikátory představující kvantitativní hodnocení míry nerovnováhy jsou stručně uvedené v následující tabulce.

Tabulka 3-15: Nutná fiskální konsolidace (v % HDP)

		2009	2010	2011
Příjmy	[1]	40,3	40,3	40,3
Primární výdaje	[2]	41,7	41,6	41,5
Primární saldo	[3=1-2]	-1,4	-1,3	-1,3
Rozsah permanentní fiskální konsolidace	[4]	3,9	4,0	4,1
Udržitelné primární saldo	[5=3+4]	2,5	2,7	2,9
Udržitelné celkové saldo	[6]	1,0	1,8	1,9
Rozsah permanentní fiskální konsolidace	[7]	7,9	8,1	8,2

Udržitelné primární saldo transformuje „požadavek“ konsolidace daný indikátorem S1 do čísel primárního rozdílu mezi příjmy a primárními výdaji. Udržitelné celkové saldo pak indikuje, např. pro rok 2009, potřebu přebytkového salda vládního sektoru ve výši 1 % HDP.

Závěry analýzy udržitelnosti nejsou příznivé. Celkové hodnocení, obsahující kromě kvantitativního také kvalitativní hodnocení⁴, zařazuje ČR v evropském kontextu mezi země, u nichž je budoucí vývoj s ohledem na demografické změny nejrizikovější.

⁴ Kvalitativní hodnocení se zaměřuje na výši zadlužení, dynamiku nárůstu výdajů spojených se stárnutím, projektovaný vývoj příjmů, tzv. stock flow adjustment (viz Box 4) a celkové daňové zatížení.

4 Téma: Fiskální pravidla

4.1 Úvod

Historie fiskální politiky

Fiskální politika je jedním z hlavních nástrojů makroekonomické politiky státu. Jedním z cílů je stabilizace hospodářského vývoje ekonomiky a působení proti výkyvům hospodářského cyklu. Jako nástroj hospodářské politiky je fiskální politika uznávána a využívána od období hospodářské krize ve 30. letech 20. století. Nejznámějšího teoretického zdůvodnění se fiskální politice dostalo v díle Johna Maynarda Keynesa, v praktické rovině pak fiskální politiku v té době využili v USA a zejména ve Švédsku.⁵ Fiskální politika se následně stala běžným nástrojem hospodářské politiky.

Ve 2. polovině 20. století však nerozvážnou fiskální politikou⁶ vyvstal problém nadměrných schodků (v USA nepřetržitě od 60. let 20. století až do roku 1997, kdy byl americký rozpočet poprvé po třiceti letech v přebytku) a nárůstu vládního dluhu, který v některých zemích dosáhl závratné výše (Belgie nebo Itálie kolem 140 % HDP). Tento stav vedl k nárůstu zájmu o fiskální pravidla, jimiž by se fiskální politika dostala pod kontrolu a vývoj veřejných financí se stal udržitelným. V EU tento proces vyvrcholil Maastrichtskou smlouvou a tzv. Paktem stability a růstu definujícími fiskální rámec, který by měl být na jednu stranu stabilizační, na druhou stranu udržitelný.

Automatické stabilizátory a diskreční opatření

Automatický stabilizátor je mechanismus, který „vyhlazuje“ hospodářský cyklus bez aktivní účasti dalších subjektů. Jedná se o systémový prvek, který působí ze své povahy sám, automaticky. Nejčastěji uváděným příkladem automatického (vestavěného) stabilizátoru je progresivní daň z příjmu, kdy se zvyšujícím se důchodem roste průměrná daňová sazba a se snižujícím se důchodem se průměrná daňová sazba naopak snižuje. To by mělo vést ke snížení volatility disponibilního důchodu a spotřeby v závislosti na změnách HDP.

Diskreční opatření jsou mechanismy přímého zásahu autority do systému, ad hoc opatření se záměrem stabilizačního účinku.

Automatické stabilizátory mají oproti diskrečním opatřením výhodu v tom, že jsou zabudovány v systému a netrpí zpožděním od rozpoznání problému po implementaci opatření.

Fiskální pravidla

Fiskální politiku provádí vláda, resp. ministerstvo financí pomocí veřejných rozpočtů, zvláště pak státního rozpočtu. Fiskální politika je však ve srovnání s např. měnovou politikou zatížena přímým

⁵ Ve Švédsku působila tzv. Stockholmská škola, jejíž někteří představitelé, zvláště pak nositelé Nobelovy ceny za ekonomii Gunnar Myrdal a Bertil Ohlin, se fiskální politice jako takové v teoretické rovině věnovali paralelně s Keynesem.

⁶ Viz níže podkapitola Fiskální pravidla.

politickým vlivem. V průběhu let se vyvinul široce přijímaný názor, že jako prevence proti vysokým inflacím je žádoucí nezávislost centrální banky. Naproti tomu ministerstvo financí nezávislé není a pochopitelně ani být nemůže. Veřejné finance se tak mohou (zvláště před volbami) dostat do situace, kdy plní kromě ekonomické funkce i politický účel. Výsledkem může být narušení fiskální disciplíny.

Nárůst deficitů a dluhů v důsledku příliš štědré rozpočtové politiky vedl ke zvýšenému zájmu o tzv. fiskální pravidla. Nastavení pevně daných pravidel a limitů má za cíl dostat veřejné finance pod kontrolu a redukovat vliv politického cyklu.

Fiskální pravidla se mohou týkat příjmů, výdajů, salda nebo dluhu. Tato pravidla jsou v principu vzájemnými substituty. Obvykle bývá závazné pouze jedno pravidlo, a další cíle jsou indikativní. Tak je tomu i v případě ČR.

4.2 Fiskální pravidla v České republice

V rámci reformy veřejných financí z roku 2003 byla do rozpočtových pravidel včleněna fiskální pravidla, která upravují režim pro výkon fiskální politiky. Byl zaveden institut fiskálního cílení a z něho odvozované střednědobé výdajové rámce. Fiskální cílení a tvorba střednědobých výdajových rámců se provádí na tři roky dopředu. Stanovením fiskálního cíle si vláda určí trajektorii budoucího vývoje salda veřejných financí a zároveň se přihlásí k odpovědnosti za veřejné finance, jejich zdraví a udržitelnost. Odvozením střednědobých výdajových rámců pak vláda určí takový výdajový strop, aby svého fiskálního cíle dosáhla.

Princip fiskálního cílení a střednědobých výdajových rámců

Vláda stanoví svůj cíl v podobě salda veřejných rozpočtů jako jeho podíl na HDP, a to na tři roky dopředu na bázi klouzavého principu, tj. každý další rok se posouvá tříletý horizont o jeden rok dopředu.

Nicméně vláda má možnost přímo ovlivnit hospodaření pouze části veřejných rozpočtů. Z tohoto důvodu se plánované saldo rozloží na plánovaná salda jednotlivých částí veřejných rozpočtů a určí se saldo pro státní rozpočet a státní fondy, což jsou rozpočty pod přímou kontrolou vlády.

Pro určení nutných aktivních opatření vlády se vypracuje autonomní scénář (ze své povahy je připravován jako konzervativní), který vychází ze stávajícího právního a institucionálního rámce. Tento scénář určí výsledek hospodaření vlády při absenci jakýchkoliv nových aktivních kroků.

Na základě prognózy HDP se dopočítá absolutní výše plánovaného salda pro centrální vládu a tento výsledek se porovná s autonomním scénářem. Rozdíl plánovaného a autonomního salda určuje výši nutných opatření na straně příjmů (posílení příjmů) nebo na straně výdajů (snížení výdajů).

Po zohlednění aktivních opatření na straně příjmů se vytvoří prognóza příjmů centrální vlády, od nichž se odečte plánovaná absolutní výše salda centrální vlády. Při zohlednění očekávané inflace se na základě rozdílu příjmů a sald určí střednědobé výdajové rámce („stropy“) v běžných cenách na celé plánované období (dále jen SDVR).

SDVR jsou v souladu s principem fiskálního cílení předkládány na tři roky dopředu na bázi klouzavého principu a jsou pro vládu závazné. Na základě celkových SDVR se dle priorit vlády

rozvrhne SDVR na závazné výdajové limity pro kapitoly státního rozpočtu a státní fondy na příslušné roky.

Změny SDVR může vláda provést pro původní druhý a třetí rok při předložení nového zákona o státním rozpočtu. Jedná se však o možnost pouze ve vymezených případech, kterými jsou změna rozpočtového určení daní, změna ve výdajích financovaných prostředky z fondů EU, výrazné odchylky od makroekonomické predikce a mimořádné situace (např. živelné pohromy). Tyto možnosti jsou dány zákonem č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech.

Fiskální politika má funkci stabilizační - proticyklické působení výdajových rámců je jejich hlavním ekonomickým zdůvodněním. Dosáhne-li HDP nižšího růstu proti očekávání, pak jedním z následků bude nižší daňové inkaso a při daných výdajových limitech vyšší deficit. Naproti tomu při vyšším růstu HDP než očekávaném bude daňové inkaso vyšší, což povede při daných výdajích k nižšímu deficitu. Tím se výše deficitu přizpůsobuje hospodářskému cyklu a působí proti němu. Současně je patrné, že aby institut fiskálního cílení a SDVR plnil stabilizační funkci, závazné musí být pravidlo pro objem výdajů a cíl v podobě salda musí plnit pouze roli indikativní.

Vláda předkládá společně s návrhem zákona o státním rozpočtu rovněž návrh celkových SDVR, založených na fiskálním cíli na dané období, a pouze z celkových SDVR je sněmovně následně odpovědná. SDVR jsou schvalovány usnesením Poslanecké sněmovny. Naproti tomu fiskální cíl je z výše uvedených důvodů schvalován coby výchozí parametr pouze vládou. Mimořádné odchylky od schválených SDVR je vláda vždy povinna odůvodnit PSP a získat její souhlas.

4.3 Dosavadní fungování střednědobých výdajových rámců

Pro vyhodnocení dosavadního fungování institutu fiskálního cílení a SDVR je rozhodující dodržování SDVR, protože právě tyto rámce jsou závazné, nikoliv rozpočtová salda. Vyhodnocení SDVR je podáno v následující tabulce.

Tabulka 4-1: Výdajové rámce v letech 2003 – 2007 (metodika fiskálního cílení, mld. Kč)

		2005	2006	2007	2008	2009
2003	schválené rámce	937,7	966,3	-	-	-
	schválené rámce	938,4	963,9	1001,3	-	-
2004	povolené úpravy	0,0	0,0	-	-	-
	překročení	0,7	-2,4	x	x	x
2005	schválené rámce	-	994,0	975,0	1011,9	-
	povolené úpravy	-	5,7	-46,7	-	-
	překročení	x	24,4	20,4	x	x
2006	schválené rámce	-	-	1095,2	1070,7	1112,6
	povolené úpravy	-	-	63,6	2,0	-
	překročení	x	x	56,6	56,8	x
2007	schválené rámce	-	-	-	1031,8	1053,8
	povolené úpravy	-	-	-	.	.
	překročení	x	x	x	-38,9	-58,8

Tabulka 4-1 ukazuje, že SDVR se v minulosti příliš nedodržovaly. Překročení zde znamená vlastně navýšení (pokud je číslo kladné) výdajových rámců nad povolené úpravy.

SDVR se připravují pro rozpočtový rok a dva následující roky. Každý další rok se projekce SDVR posune o rok dopředu s tím, že u dvou již projektovaných let se zohlední povolené úpravy dané

zákonem. Pokud je výdajový rámec navýšen ve větším rozsahu, než činí povolené úpravy, znamená to nedodržení původního SDVR.⁷

V roce 2004 bylo plnění schválených výdajových rámců ještě relativně úspěšné. V září 2004 byl připraven rozpočet, který schválený výdajový rámec překračoval pouze o 0,7 mld. Kč. Rozpočtový výhled na rok 2006 skončil dokonce s výsledkem o 2,4 mld. Kč lepším než byl původní plán.

Naproti tomu v roce 2005 došlo v návrhu rozpočtu k celkovému navýšení výdajového rámce o 30,1 mld. Kč, z čehož pouze 5,7 mld. Kč bylo navýšení povolené, tudíž 24,4 mld. Kč činí překročení původně stanoveného limitu. V rozpočtovém výhledu na rok 2007 došlo k povolené úpravě, a to ke snížení výdajového rámce o 46,7 mld. Kč, avšak skutečně projektované výdaje se snížily pouze o 26,3 mld. Kč. Překročení výdajového rámce tak činilo 20,4 mld. Kč.

Rok 2006 byl z hlediska plnění výdajových rámců dosud nejhorším. Povolené navýšení výdajového rámce na rok 2007 činilo 63,6 mld. Kč, skutečné navýšení v návrhu státního rozpočtu na rok 2007 činí 120,2 mld. Kč. Překročení výdajových limitů činí 56,6 mld. Kč. V rozpočtovém výhledu na rok 2008 projektované výdaje počítají s dodatečným navýšením o dalších 56,8 mld. Kč.

V roce 2007 byly v souladu s programovým prohlášením vlády a z něho vyplývajícím odlišným fiskálním cílem schváleny nové výdajové rámce. Pro rok 2008 došlo ke snížení výdajového rámce o 38,9 mld. Kč a pro rok 2009 o 58,8 mld. Kč.

4.4 Hodnocení konceptu a jeho problémy

Zavedení institutu fiskálního cílení a SDVR je nepochybně posunem pozitivním směrem. Tento moderní režim výkonu fiskální politiky přispívá k omezení politického vlivu na veřejné finance. Je třeba pozitivně hodnotit fakt, že po zavedení režimu fiskálního cílení klesly vládní deficity. Přesto je tento vývoj zatím třeba hodnotit opatrně, protože snížení deficitů bylo dáno zejména působením jiných příznivých faktorů. Stanovené rámce se navíc v předchozích dvou letech nedařilo dodržovat.

V současné době lze identifikovat tři hlavní problémy institutu fiskálního cílení a SDVR, na které je nutné upozornit:

- Fiskální cíle a SDVR se týkají pouze úzkého okruhu veřejných rozpočtů – státního rozpočtu a státních fondů. Podobný mechanismus by měl být zaveden i pro další veřejné rozpočty, jako např. rozpočty územně samosprávných celků.
- Absence sankčního mechanismu. Vláda je sice odpovědná PSP za plnění SDVR, ale vlastní sankční mechanismus při jejich neplnění není definován.
- Vyhodnocování plnění fiskálních pravidel byla až doposud věnována malá politická, mediální a veřejná pozornost. Nejvíce sledovaným parametrem veřejných financí zůstává saldo státního rozpočtu, které má z mnoha důvodů pouze omezenou vypovídací schopnost o stavu veřejných financí.

⁷ Konkrétně v roce 2004 byly schváleny rámce na rozpočtový rok 2005 a dva následující roky 2006 a 2007. V roce 2005 povolená úprava pro rok 2006 činila 5,7 mld. Kč, takže dodržení původního výdajového rámce by znamenalo, že výdajový rámec na rok 2006 by měl být schválen ve výši 969,6 mld. Kč (tj. 963,9 + 5,7). Nově schválený SDVR činil 994,0 mld. Kč, čímž došlo k překročení rámce o 24,4 mld. Kč.

4.5 Fiskální pravidla EU

Česká republika se svým vstupem do Evropské unie v roce 2004 dostala také do systému fiskálních pravidel EU. Zatím sice ještě nejsme plným členem společné hospodářské a měnové unie (tedy nemáme euro), avšak vzhledem k tomu, že jsme se při vstupu k přijetí eura zavázali, máme v současnosti jen dočasnou výjimku. Vztahuje se na nás tedy většina povinností vyplývajících z níže uvedených fiskálních pravidel. Pravidla EU přitom nenahrazují národní fiskální pravidla, ale měla by se vzájemně doplňovat.

Základní a zřejmě u nás zatím asi nejznámější fiskální pravidla EU jsou obsažena v Maastrichtské smlouvě z roku 1993, která stanovuje referenční hranice pro vládní deficit 3 % HDP a vládní dluh 60 % HDP (článek 104). Tyto limity však nepředstavují zdaleka všechna fiskální pravidla EU. Jak je uvedeno dále nestačí plnit pouze tato dvě kritéria.

Pro hladký start a následné fungování eurozóny se nad rámec Maastrichtské smlouvy členské státy shodly v roce 1997 na zásadní důležitosti zajištění rozpočtové kázně a uzavřely mezi sebou tzv. Pakt stability a růstu. V něm se zavázaly, že ve střednědobém horizontu (zhruba 3-5 let) dosáhnou rozpočtových přebytků nebo alespoň vyrovnaného či téměř vyrovnaného rozpočtu. Pakt nezměnil základní požadavky na přijetí eura, nicméně konkretizoval preventivní a sankční mechanismy koordinace hospodářských a fiskálních politik tak, aby případné vysoké schodky státních rozpočtů nebo vysoké veřejné dluhy neohrožovaly stabilitu eura a nezvyšovaly inflaci v eurozóně. Ošetřil tak tzv. problematiku černého pasažéra. Dodržování těchto pravidel je monitorováno mnohostranným dohledem, tj. Evropskou komisí a ostatními členskými státy prostřednictvím Rady ministrů financí a hospodářství (ECOFIN).

Revize Paktu stability a růstu

Hlavními principy Paktu byly v době jeho ustavení limity pro vládní deficit na úrovni 3 % HDP, pro vládní dluh na úrovni 60 % HDP a požadavek dlouhodobě vyrovnaného nebo přebytkového hospodaření veřejných rozpočtů. Takto nastavená pravidla byla z více důvodů oprávněně kritizována. Systém především postrádal jakékoliv instituty působící preventivně. Členská země mohla být vystavena účinnému tlaku až v okamžiku vzniku nadměrného deficitu, kdy už většinou byla jeho rychlá korekce velmi nákladná. Původní pravidla také dostatečně nezohledňovala cyklický charakter vývoje ekonomik a vliv cyklu na saldo veřejných rozpočtů. Pokud země vykazovaly deficit blížící se tříprocentnímu limitu v období ekonomického vzestupu, propadaly se do nadměrného deficitu v období ekonomického zpomalení, kdy ovšem byla fiskální konsolidace za účelem odstranění tohoto deficitu ekonomicky nevhodná. Nakonec zmiňme kritiku zbytečně přísného požadavku vyrovnaného nebo přebytkového vládního salda, který navíc nezohledňoval velmi odlišné parametry hospodaření veřejných financí v různých zemích.

Selhání Paktu v původní podobě vedlo u řady členských zemí v první polovině tohoto desetiletí k polemice o jeho účinnosti v původní podobě. Intenzivní debata vyústila v roce 2005 v reformu Paktu, která se snaží eliminovat výše zmíněné nedostatky. Cílem změn bylo posílit preventivní sílu pravidel, zohlednit cyklický charakter fiskálního vývoje a brát do úvahy různé výchozí parametry jednotlivých zemí.

V současnosti se Pakt skládá z usnesení Evropské rady z Amsterdamu z roku 1997, zprávy Rady ECOFIN „Zlepšení provádění Paktu stability a růstu“ z roku 2005 a dvou usnesení, která stanoví základní postupy a opatření (jedno o kontrole rozpočtové disciplíny a koordinaci hospodářských

politik a druhé o aplikaci postupu snižování nadměrného schodku – tzv. Procedura při nadměrném schodku).

Pakt navíc umožňuje Radě potrestat ty státy eurozóny, které nejsou schopné přijmout odpovídající opatření pro snížení nadměrného schodku. Zpočátku má trest podobu bezúročného depozita u institucí EU, ale pokud nadměrný schodek není odstraněn během dvou let, může být tento vklad přeměněn na nevratnou pokutu.

Stabilizační a konvergenční programy

Dohled nad tím, jak se členskými státy daří naplňovat zásady Paktu, se provádí každoročně podrobným hodnocením aktualizovaných stabilizačních programů. Státy, které ještě euro nezavedly, předkládají tzv. konvergenční programy.

Základním cílem pravidel jsou samozřejmě zdravé veřejné finance – tj. vyrovnaný nebo téměř vyrovnaný rozpočet a dlouhodobě udržitelné zadlužení země. K dosažení tohoto stavu si členské státy stanovily následující pomocné mety.

Střednědobý fiskální cíl (medium-term objective, MTO)

V rámci revize Paktu si každá země stanovila svůj individuální střednědobý fiskální cíl, který odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení. Pro Českou republiku je tento cíl pro vládní saldo na úrovni $-1,0\%$ HDP, který by měl být – dle poslední aktualizace českého Konvergenčního programu – dosažen v roce 2013. V současnosti se v EU diskutuje, jak do tohoto cíle zahrnout i tzv. implicitní závazky, tedy dlouhodobé závazky veřejných financí především v podobě budoucích starobních důchodů a jiných výdajů závislých na věkové struktuře populace. To bude znamenat ještě přísnější cíle především pro ty země, které – jako např. ČR – mají problém se stárnutím populace a s dlouhodobou (ne)udržitelností veřejných financí.

Minimální fiskální úsilí (minimum fiscal effort)

Pakt také stanovuje, že než členské země dosáhnou svého střednědobého cíle, musejí konsolidovat své veřejné rozpočty a zlepšovat svou fiskální pozici minimálně o půl procenta HDP ročně (očištěno o vliv hospodářského cyklu a bez jednorázových a mimořádných opatření). V hospodářsky dobrých časech se tedy členské státy musejí snažit konsolidovat více, a vytvářet si tak rezervu na časy horší. Jakékoliv příjmy nad rámec očekávání by měly být použity na snížení deficitu. Odklon od této cesty k střednědobému fiskálnímu cíli je možný pouze tehdy, jsou-li prováděny zásadní strukturální reformy (např. důchodová), které sice přinášejí okamžité negativní dopady, ovšem z dlouhodobého hlediska zlepšují stav veřejných financí.

Země, které již svého střednědobého cíle dosáhly, by měly nechat působit automatické stabilizátory a vyvarovat se procyklických politik – tj. především snižování daní a zvyšování vládních výdajů v době cyklického vzestupu.

Bezpečnostní polštář (safety margin)

Pro případ nepříznivého ekonomického vývoje si členské země stanovily tzv. bezpečnostní mezeru od referenční tříprocentní hranice. Ta představuje jakýsi nárazník (polštář), jehož respektování zajistí, aby ani v době ekonomického poklesu nedocházelo k deficitům nad 3 % HDP⁸. Pro ČR je tato mezera vypočítána jako 1,4 % HDP. Z té vyplývá, že minimální hranice rozpočtového salda (minimum benchmark), která zaručí, že ČR opět nespadne nad 3 % HDP a tedy do Procedury nadměrného schodku, je -1,6 % HDP.

Pokud některý členský stát tyto zásady neplní, nebo pokud byla identifikována významná odchylka od střednědobého cíle či od cesty k jeho dosažení, může Rada v každoročním hodnocení adresovat doporučení, na co by se měl dotyčný stát zaměřit (tzv. včasné varování).

Dosud popsané části Paktu se označují jako část preventivní. Druhou větví je tzv. sankční část, která se zabývá postupem při Proceduře při nadměrném schodku, tj. v situaci, kdy daná země překročila nebo překročí referenční tříprocentní hranici deficitu vlády nebo šedesátiprocentní hranici vládního dluhu.

Procedura při nadměrném schodku

S Českou republikou byla tato Procedura zahájena velmi krátce po vstupu do EU v roce 2004 a vzhledem k zvláštním okolnostem (transformující se země) dostala na odstranění nadměrných deficitů čtyři roky. Standardní postup je ovšem odlišný. Obvykle musí být nadměrný schodek odstraněn do jednoho roku, poté, co byl identifikován.

Při zahájení Procedury Rada nejprve vydá doporučení a členská země má šest měsíců na to předložit opatření, která povedou k odstranění tohoto schodku. Nejsou-li opatření účinná nebo dostatečně implementována, může Rada vydat další výzvu, v níž budou specifikovány konkrétní kroky, které by měla daná země podniknout za účelem nápravy situace. Zároveň může dojít k tzv. prohloubenému rozpočtovému dohledu, kdy je členský stát povinen informovat pravidelně dle předem dohodnutého harmonogramu. Pokud ani poté členský stát doporučení neplní, může Rada uvalit sankce, které se mohou po dvou letech zpřísnit.

Pro členské státy mimo eurozónu je konečná fáze odlišná, nepodléhají totiž prohloubenému rozpočtovému dohledu. Sankcí může být „pouze“ rozhodnutí o pozastavení čerpání prostředků z Fondu soudržnosti.

Pro úspěšné ukončení Procedury je důležité odstranit nadměrný deficit důvěryhodným a udržitelným způsobem. Nemůže se tedy jednat o jednorázová a nesystematická opatření. Hodnotí se také očekávaný budoucí vývoj a fiskální strategie.

⁸ Při stanovení tohoto bezpečnostního polštáře se neuvažuje s mimořádnými okolnostmi, které by vedly k výraznému poklesu hospodářského výstupu.

Fungování pravidel

Od revize Paktu proběhla již dvě kola hodnocení programů členských zemí a všeobecným míněním na půdě EU institucí je, že zatímco sankční část Paktu víceméně funguje (ovšem na pozadí dosavadních dobrých ekonomických časů), preventivní mechanismy poněkud pokulhávají.

V letošním kole hodnocení se ukázalo, že členské státy jen málo využívají současných příznivých ekonomických časů k potřebné konsolidaci a průměrné snižování schodků je pod požadovaným minimem. Navíc země, které ještě nedosáhly svého střednědobého cíle a které nejsou v Proceduře při nadměrném schodku, dopustily v loňském roce zhoršení svých fiskálních pozic.

Do budoucna se tedy na úrovni EU dá očekávat debata o tom, jak posílit právě preventivní část Paktu stability a růstu.

5 Tabulková příloha – vládní sektor v metodice ESA 95

Údaje za vládní příjmy a výdaje jsou konsolidovány na příslušné úrovni. Konsolidace představuje vyloučení vzájemných toků úroků, běžných a kapitálových transferů v rámci jednoho subsektoru i mezi jednotlivými subsektory vládního sektoru.

5.1 Příjmy

Tabulka 5-1: Příjmy sektoru vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové příjmy	660,8	713,6	761,7	802,3	833,9	911,4	974,4	1049,4	1154,7	1201,4	1267,1
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	109,8	108,0	106,7	105,3	103,9	109,3	106,9	107,7	110,0	104,0	105,5
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	140,5	160,1	165,6	176,1	181,4	206,8	223,8	247,4	271,0	274,8	280,9
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	100,1	114,0	103,4	106,3	103,1	114,0	108,3	110,5	109,5	101,4	102,2
Sociální příspěvky¹⁾	239,8	264,8	281,7	292,7	312,0	335,0	367,4	388,9	419,4	448,4	481,8
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	113,5	110,4	106,4	103,9	106,6	107,4	109,7	105,8	107,8	106,9	107,4
Daně z výroby a dovozu²⁾	203,6	208,8	218,9	240,3	247,9	258,0	266,7	285,4	326,8	344,0	352,2
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	113,3	102,5	104,8	109,8	103,2	104,1	103,4	107,0	114,5	105,3	102,4
Kapitálové daně³⁾	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	118,6	123,0	96,5	96,7	109,7	117,0	108,9	115,6	71,9	118,5	101,4
Důchod z vlastnictví	13,8	15,6	15,7	12,8	18,3	26,2	29,8	24,5	23,2	21,2	25,8
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	87,2	113,0	100,8	81,2	143,4	142,8	113,9	82,3	94,5	91,6	121,6
Úroky	11,3	12,3	13,1	9,9	15,0	15,4	22,0	17,2	14,2	12,6	12,8
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	107,1	109,4	106,1	76,1	151,0	102,5	143,1	78,1	82,5	88,5	101,6
Ostatní důchody z vlastnictví	2,6	3,3	2,7	2,8	3,3	10,8	7,8	7,3	9,0	8,7	13,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	47,8	128,9	81,0	106,6	116,7	325,2	72,4	93,9	122,7	96,4	150,6
Tržby⁴⁾	47,1	47,2	58,2	56,4	58,3	63,0	66,4	75,4	75,2	77,6	79,7
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	112,3	100,2	123,2	96,9	103,5	108,0	105,5	113,4	99,8	103,1	102,7
Ostatní běžné transfery a dotace	12,7	15,9	19,5	22,1	12,4	15,8	16,5	21,3	28,6	26,3	28,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	269,0	124,9	122,6	113,5	56,2	126,8	104,2	129,7	134,2	91,8	106,3
Investiční dotace	-	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	0,9	2,8	3,1	4,7	14,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	x	x	314,3	145,5	225,0	754,2	171,8	301,5	110,1	151,6	298,1
Ostatní kapitálové transfery	2,8	0,7	1,5	1,4	2,9	5,5	2,1	2,8	6,8	3,6	4,1
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	36,7	24,4	227,0	92,5	206,2	186,2	37,8	134,8	243,3	53,8	112,6

¹⁾ Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.

²⁾ Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. DPH, spotřební daně aj.).

³⁾ Nepravidelné platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky (např. daň darovací, dědičná).

⁴⁾ Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí.

Tabulka 5-2: Příjmy sektoru vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové příjmy	39,3	39,4	38,2	38,6	38,1	38,7	39,5	40,7	41,5	40,4	39,5
<i>(v % HDP)</i>											
Běžné daně z důchodů mění a jiné	8,3	8,8	8,3	8,5	8,3	8,8	9,1	9,6	9,7	9,3	8,8
<i>(v % HDP)</i>											
Sociální příspěvky	14,2	14,6	14,1	14,1	14,2	14,2	14,9	15,1	15,1	15,1	15,0
<i>(v % HDP)</i>											
Daně z výroby a dovozu	12,1	11,5	11,0	11,5	11,3	11,0	10,8	11,1	11,7	11,6	11,0
<i>(v % HDP)</i>											
Kapitálové daně	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>(v % HDP)</i>											
Důchod z vlastnictví	0,8	0,9	0,8	0,6	0,8	1,1	1,2	1,0	0,8	0,7	0,8
<i>(v % HDP)</i>											
Úroky	0,7	0,7	0,7	0,5	0,7	0,7	0,9	0,7	0,5	0,4	0,4
<i>(v % HDP)</i>											
Ostatní důchody z vlastnictví	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
<i>(v % HDP)</i>											
Tržby	2,8	2,6	2,9	2,7	2,7	2,7	2,7	2,9	2,7	2,6	2,5
<i>(v % HDP)</i>											
Ostatní běžné transfery a dotace	0,8	0,9	1,0	1,1	0,6	0,7	0,7	0,8	1,0	0,9	0,9
<i>(v % HDP)</i>											
Investiční dotace	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4
<i>(v % HDP)</i>											
Ostatní kapitálové transfery	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
<i>(v % HDP)</i>											

Tabulka 5-3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Daně celkem a sociální příspěvky celkem	<i>md. Kč</i>	584,3	634,2	666,7	709,6	741,8	800,5	858,7	922,6	1017,8	1068,0	1115,6
	<i>předch.r.=100</i>	109,9	108,5	105,1	106,4	104,6	107,9	107,3	107,4	110,3	104,9	104,5
Běžné daně z důchodů a jiné	<i>md. Kč</i>	140,5	160,1	165,6	176,1	181,4	206,8	223,8	247,4	271,0	274,8	280,9
	<i>předch.r.=100</i>	100,1	114,0	103,4	106,3	103,1	114,0	108,3	110,5	109,5	101,4	102,2
Daně z příjmů jednotlivce nebo domácnosti vč. zisků z držby	<i>md. Kč</i>	80,2	87,4	94,0	93,0	99,7	106,2	114,9	125,3	134,8	136,1	137,5
	<i>předch.r.=100</i>	114,0	108,9	107,6	98,9	107,2	106,5	108,2	109,0	107,5	101,0	101,0
Daně z příjmů nebo zisků společností vč. zisků z držby	<i>md. Kč</i>	56,5	69,4	67,5	79,5	76,2	96,3	105,7	118,0	132,0	133,8	138,3
	<i>předch.r.=100</i>	84,0	122,7	97,3	117,8	95,9	126,4	109,8	111,6	111,9	101,3	103,4
Daně z výher z loterií nebo sázek	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	0,5	0,6	0,6	0,7
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	117,4	112,5	110,0
Ostatní běžné daně	<i>md. Kč</i>	3,8	3,4	4,2	3,6	5,6	4,3	3,2	3,6	3,7	4,3	4,5
	<i>předch.r.=100</i>	141,6	91,0	122,2	87,0	153,6	77,6	74,0	112,6	101,6	117,8	104,2
Sociální příspěvky	<i>md. Kč</i>	239,8	264,8	281,7	292,7	312,0	335,0	367,4	388,9	419,4	448,4	481,8
	<i>předch.r.=100</i>	113,5	110,4	106,4	103,9	106,6	107,4	109,7	105,8	107,8	106,9	107,4
Skutečné sociální příspěvky	<i>md. Kč</i>	239,7	264,7	281,5	292,5	311,5	334,8	367,2	388,6	419,0	448,0	481,3
	<i>předch.r.=100</i>	113,6	110,4	106,4	103,9	106,5	107,5	109,7	105,8	107,8	106,9	107,4
Skutečné sociální příspěvky zaměstnavatelů	<i>md. Kč</i>	167,6	185,0	197,0	204,6	216,9	233,2	255,9	270,7	289,8	308,7	332,3
	<i>předch.r.=100</i>	115,6	110,4	106,5	103,8	106,0	107,5	109,7	105,8	107,0	106,5	107,7
Sociální příspěvky zaměstnanců	<i>md. Kč</i>	59,9	65,9	70,2	73,0	77,3	82,7	89,6	94,9	101,3	108,3	116,6
	<i>předch.r.=100</i>	109,9	110,0	106,4	104,0	105,9	107,0	108,4	105,9	106,8	106,9	107,6
Sociální příspěvky OSVČ a nezaměstnaných	<i>md. Kč</i>	12,2	13,7	14,3	14,9	17,3	18,9	21,7	23,0	27,9	31,0	32,4
	<i>předch.r.=100</i>	105,1	112,5	104,4	104,3	115,9	109,1	114,9	106,1	121,2	111,1	104,6
Imputované sociální příspěvky	<i>md. Kč</i>	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
	<i>předch.r.=100</i>	69,9	95,3	197,6	124,7	209,4	57,9	102,4	117,5	136,6	98,5	106,5
Daně z výroby a dovozu	<i>md. Kč</i>	203,6	208,8	218,9	240,3	247,9	258,0	266,7	285,4	326,8	344,0	352,2
	<i>předch.r.=100</i>	113,3	102,5	104,8	109,8	103,2	104,1	103,4	107,0	114,5	105,3	102,4
Daně z produktů ¹⁾	<i>md. Kč</i>	190,4	197,0	206,8	227,0	234,2	244,9	253,6	271,7	313,1	330,4	338,1
	<i>předch.r.=100</i>	114,0	103,5	105,0	109,8	103,1	104,6	103,5	107,2	115,2	105,5	102,3
DPH	<i>md. Kč</i>	107,6	114,5	121,1	136,5	141,3	149,3	155,1	164,3	202,1	210,6	208,8
	<i>předch.r.=100</i>	117,3	106,4	105,8	112,8	103,5	105,6	103,9	105,9	123,0	104,2	99,2
Spotřební daně	<i>md. Kč</i>	58,0	60,9	64,4	71,4	71,4	76,8	79,5	87,5	99,2	110,5	119,5
	<i>předch.r.=100</i>	108,0	104,9	105,7	110,9	100,0	107,6	103,6	110,0	113,4	111,4	108,1
Ostatní daně z produktů ²⁾	<i>md. Kč</i>	24,8	21,6	21,3	19,2	21,5	18,9	18,9	20,0	11,8	9,2	9,8
	<i>předch.r.=100</i>	114,9	87,2	98,8	89,8	111,9	88,0	100,2	105,7	59,1	78,2	106,5
Jiné daně z výroby ³⁾	<i>md. Kč</i>	13,2	11,8	12,1	13,2	13,7	13,1	13,1	13,7	13,7	13,7	14,0
	<i>předch.r.=100</i>	103,6	89,2	102,7	109,1	103,8	95,1	100,6	104,2	100,0	99,8	102,7
Kapitálové daně	<i>md. Kč</i>	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7
	<i>předch.r.=100</i>	118,6	123,0	96,5	96,7	109,7	117,0	108,9	115,6	71,9	118,5	101,4

¹⁾ Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

²⁾ Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

³⁾ Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Tabulka 5-4: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Daně celkem a sociální příspěvky v % HDP	34,7	35,0	33,4	34,1	33,9	34,0	34,8	35,8	36,6	36,0	34,8
Běžné daně z důchodů a jiné v % HDP	8,3	8,8	8,3	8,5	8,3	8,8	9,1	9,6	9,7	9,3	8,8
Daně z příjmů jednotlivce nebo domácnosti vč. zisků z držby v % HDP	4,8	4,8	4,7	4,5	4,6	4,5	4,7	4,9	4,8	4,6	4,3
Daně z příjmů nebo zisků společností vč. zisků z držby v % HDP	3,4	3,8	3,4	3,8	3,5	4,1	4,3	4,6	4,7	4,5	4,3
Daně z výher z loterií nebo sázek v % HDP	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostatní běžné daně v % HDP	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Sociální příspěvky v % HDP	14,2	14,6	14,1	14,1	14,2	14,2	14,9	15,1	15,1	15,1	15,0
Skutečné sociální příspěvky v % HDP	14,2	14,6	14,1	14,1	14,2	14,2	14,9	15,1	15,1	15,1	15,0
Skutečné sociální příspěvky zaměstnavatelů v % HDP	10,0	10,2	9,9	9,8	9,9	9,9	10,4	10,5	10,4	10,4	10,4
Sociální příspěvky zaměstnanců v % HDP	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,6	3,6	3,6
Sociální příspěvky OSVC a nezaměstnaných v % HDP	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0
Imputované sociální příspěvky v % HDP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Daně z výroby a dovozu v % HDP	12,1	11,5	11,0	11,5	11,3	11,0	10,8	11,1	11,7	11,6	11,0
Daně z produktů v % HDP	11,3	10,9	10,4	10,9	10,7	10,4	10,3	10,5	11,3	11,1	10,6
DPH v % HDP	6,4	6,3	6,1	6,6	6,5	6,3	6,3	6,4	7,3	7,1	6,5
Spotřební daně v % HDP	3,4	3,4	3,2	3,4	3,3	3,3	3,2	3,4	3,6	3,7	3,7
Ostatní daně z produktů v % HDP	1,5	1,2	1,1	0,9	1,0	0,8	0,8	0,8	0,4	0,3	0,3
Jiné daně z výroby v % HDP	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
Kapitálové daně v % HDP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabulka 5-5: Příjmy subsektoru ústředních vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové příjmy	486,3	519,5	547,2	581,7	605,3	675,1	702,2	750,0	830,7	839,9	884,9
<i>md. Kč</i>	486,3	519,5	547,2	581,7	605,3	675,1	702,2	750,0	830,7	839,9	884,9
<i>předch.r.=100</i>	108,6	106,8	105,3	106,3	104,1	111,5	104,0	106,8	110,8	101,1	105,3
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	77,1	88,6	91,3	93,8	98,5	154,1	160,1	176,9	194,3	183,1	187,3
<i>md. Kč</i>	77,1	88,6	91,3	93,8	98,5	154,1	160,1	176,9	194,3	183,1	187,3
<i>předch.r.=100</i>	95,6	115,0	103,0	102,8	105,0	156,4	103,9	110,5	109,8	94,2	102,3
Sociální příspěvky	170,7	189,3	201,5	208,9	221,8	241,1	262,9	277,2	300,1	318,7	342,6
<i>md. Kč</i>	170,7	189,3	201,5	208,9	221,8	241,1	262,9	277,2	300,1	318,7	342,6
<i>předch.r.=100</i>	112,9	110,9	106,4	103,7	106,2	108,7	109,0	105,5	108,3	106,2	107,5
Daně z výroby a dovozu	198,7	203,7	213,5	234,9	242,0	221,5	224,2	240,3	271,8	274,0	282,4
<i>md. Kč</i>	198,7	203,7	213,5	234,9	242,0	221,5	224,2	240,3	271,8	274,0	282,4
<i>předch.r.=100</i>	113,5	102,5	104,8	110,0	103,0	91,5	101,2	107,2	113,1	100,8	103,1
Kapitálové daně	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7
<i>md. Kč</i>	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7
<i>předch.r.=100</i>	118,6	123,0	96,3	96,9	109,7	117,0	108,9	115,0	71,3	118,8	102,1
Důchod z vlastnictví	10,7	11,7	10,7	7,9	13,5	22,0	22,6	17,4	15,0	14,5	18,4
<i>md. Kč</i>	10,7	11,7	10,7	7,9	13,5	22,0	22,6	17,4	15,0	14,5	18,4
<i>předch.r.=100</i>	78,2	108,8	92,1	73,2	171,3	163,0	102,9	77,2	86,1	96,4	126,9
Tržby	17,4	14,6	14,6	17,6	18,1	21,2	22,2	25,7	25,0	26,5	27,6
<i>md. Kč</i>	17,4	14,6	14,6	17,6	18,1	21,2	22,2	25,7	25,0	26,5	27,6
<i>předch.r.=100</i>	111,2	83,9	99,5	121,1	102,8	117,2	104,6	115,5	97,4	105,9	104,4
Ostatní příjmy	11,3	11,0	15,1	18,1	10,9	14,6	9,5	11,6	23,8	22,5	25,9
<i>md. Kč</i>	11,3	11,0	15,1	18,1	10,9	14,6	9,5	11,6	23,8	22,5	25,9
<i>předch.r.=100</i>	101,3	97,4	137,3	120,2	60,1	134,2	65,2	122,0	205,2	94,5	114,9

Tabulka 5-6: Příjmy subsektoru místních vládních institucí

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové příjmy	<i>md. Kč</i>	245,0	166,1	203,0	192,1	200,1	228,3	260,0	328,7	350,3	351,9	365,6
	<i>předch.r.=100</i>	145,8	67,8	122,2	94,6	104,2	114,1	113,9	126,4	106,6	100,4	103,9
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>md. Kč</i>	63,4	71,5	74,4	82,2	82,9	52,7	63,8	70,5	76,6	91,7	93,6
	<i>předch.r.=100</i>	106,3	112,8	104,0	110,6	100,9	63,5	121,1	110,5	108,8	119,6	102,1
Sociální příspěvky	<i>md. Kč</i>	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
	<i>předch.r.=100</i>	95,8	73,9	197,1	100,0	62,7	190,5	60,0	104,2	120,0	121,7	86,3
Daně z výroby a dovozu	<i>md. Kč</i>	4,9	5,0	5,3	5,3	5,9	36,5	42,5	45,1	55,0	70,0	69,8
	<i>předch.r.=100</i>	105,6	102,5	105,9	100,0	110,1	620,0	116,3	106,2	121,8	127,4	99,7
Kapitálové daně	<i>md. Kč</i>	-	-	0,0	-	-	-	-	0,0	0,0	0,0	0,0
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	0,0	x	x	x	x	180,0	100,0	44,4
Důchod z vlastnictví	<i>md. Kč</i>	2,8	3,6	4,5	4,7	4,5	3,7	6,9	6,8	8,0	6,5	7,0
	<i>předch.r.=100</i>	148,5	126,7	125,9	102,8	95,9	82,0	187,2	99,7	116,6	82,2	107,5
Tržby	<i>md. Kč</i>	29,6	32,4	43,5	38,7	40,1	41,3	44,1	49,6	50,1	50,9	51,8
	<i>předch.r.=100</i>	113,7	109,5	134,0	88,9	103,8	103,0	106,6	112,5	101,0	101,7	101,8
Ostatní příjmy	<i>md. Kč</i>	144,2	53,5	75,2	61,1	66,7	94,0	102,8	156,6	160,6	132,6	143,2
	<i>předch.r.=100</i>	190,5	37,1	140,7	81,2	109,1	141,0	109,4	152,3	102,5	82,6	108,0

Tabulka 5-7: Příjmy subsektoru fondů sociálního zabezpečení

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkové příjmy	<i>md. Kč</i>	85,8	95,1	104,9	112,5	119,4	127,4	138,4	149,1	161,6	171,8	188,4
	<i>předch.r.=100</i>	116,3	110,8	110,3	107,3	106,1	106,7	108,6	107,8	108,3	106,4	109,7
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Sociální příspěvky	<i>md. Kč</i>	69,0	75,4	80,1	83,8	90,1	93,9	104,5	111,7	119,2	129,7	139,1
	<i>předch.r.=100</i>	115,1	109,2	106,3	104,5	107,6	104,2	111,3	106,8	106,8	108,7	107,3
Daně z výroby a dovozu	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kapitálové daně	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Důchod z vlastnictví	<i>md. Kč</i>	0,3	0,4	0,5	0,3	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5
	<i>předch.r.=100</i>	113,2	135,8	147,8	54,9	147,9	128,2	74,9	73,7	95,1	106,5	157,1
Tržby	<i>md. Kč</i>	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
	<i>předch.r.=100</i>	20,1	245,2	108,7	58,9	100,0	609,1	34,8	75,7	145,3	110,4	101,2
Ostatní příjmy	<i>md. Kč</i>	16,5	19,2	24,1	28,4	28,7	32,5	33,3	37,1	41,9	41,7	48,7
	<i>předch.r.=100</i>	123,6	116,7	125,4	117,9	101,2	113,2	102,3	111,3	113,0	99,5	116,9

5.2 Výdaje

Tabulka 5-8: Výdaje sektoru vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	716,6	782,5	861,7	879,6	915,4	1046,5	1141,2	1219,5	1235,1	1306,0	1361,1
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	89,7	109,2	110,1	102,1	104,1	114,3	109,1	106,9	101,3	105,7	104,2
Výdaje na konečnou spotřebu vlády	340,4	379,3	399,7	440,6	460,9	496,7	549,5	603,2	624,2	661,3	687,7
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	111,1	111,4	105,4	110,2	104,6	107,8	110,6	109,8	103,5	105,9	104,0
Kolektivní spotřeba¹⁾	157,0	181,4	187,4	217,3	232,1	241,7	271,2	305,6	299,1	333,7	345,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	107,2	115,5	103,3	116,0	106,8	104,2	112,2	112,7	97,9	111,5	103,4
Individuální spotřeba	183,4	198,0	212,3	223,3	228,9	254,9	278,3	297,6	325,1	327,6	342,7
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	114,7	107,9	107,3	105,2	102,5	111,4	109,2	106,9	109,2	100,8	104,6
Naturální sociální transfery²⁾	88,4	95,2	104,8	111,1	115,4	127,5	142,1	150,2	160,7	167,4	171,2
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	118,0	107,7	110,1	106,0	103,9	110,4	111,5	105,7	107,0	104,2	102,3
Transfery indiv. netrž. výrobků a služeb³⁾	95,1	102,8	107,6	112,2	113,5	127,5	136,2	147,3	164,3	160,2	171,5
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	111,8	108,1	104,7	104,3	101,1	112,3	106,9	108,2	111,5	97,5	107,0
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	183,3	208,1	225,6	243,8	263,9	280,5	305,1	315,6	328,5	342,7	364,4
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	116,3	113,5	108,4	108,0	108,3	106,3	108,8	103,4	104,1	104,3	106,4
Úroky	20,4	20,3	23,2	21,2	18,4	23,8	30,5	29,3	32,6	34,4	35,4
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	134,4	99,7	114,1	91,6	86,7	129,5	128,2	95,9	111,2	105,6	102,9
Dotace	40,6	49,3	57,9	61,1	61,0	65,4	56,6	68,2	59,0	55,2	62,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	96,7	121,5	117,5	105,5	99,8	107,3	86,5	120,6	86,5	93,6	112,3
Hrubá tvorba fixního kapitálu	76,7	77,3	83,8	67,7	79,1	83,4	95,2	117,2	136,4	146,5	162,0
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	99,5	100,8	108,4	80,8	116,9	105,4	114,2	123,1	116,4	107,4	110,6
Ostatní výdaje	55,3	48,2	71,6	45,2	32,1	96,7	104,3	86,0	54,4	66,0	49,6
<i>md. Kč</i>											
<i>předch.r.=100</i>	27,6	87,2	148,5	63,2	71,0	301,0	107,8	82,4	63,3	121,2	75,2

¹⁾ Hodnota kolektivních služeb poskytovaných celé společnosti nebo jejich specifickým skupinám, tj. výdaje na veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, životní prostředí, vědu a výzkum, rozvoj infrastruktury a hospodářství.

²⁾ Naturální sociální transfery (naturální sociální dávky a transfery zboží a netržních služeb) odpovídají individuálním statkům a službám poskytnutých vládními institucemi domácnostem, ať byly pro potřeby domácností zakoupeny na trhu, či jsou výsledkem jejich netržní produkce (např. částky, které zaplatily zdravotní pojišťovny zdravotnickým zařízením jako ekvivalent služeb poskytnutých domácnostem).

³⁾ Hodnota netržního zboží a služeb (tj. netržní produkce školství, zdravotnictví, bydlení, kultury, sportu apod.), které domácnosti získávají zdarma nebo téměř zdarma od vládních institucí.

Tabulka 5-9: Výdaje sektoru vládních institucí

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	42,6	43,2	43,2	42,3	41,8	44,5	46,3	47,3	44,4	44,0	42,5
<i>(v % HDP)</i>											
Výdaje na konečnou spotřebu vlády	20,2	20,9	20,0	21,2	21,1	21,1	22,3	23,4	22,4	22,3	21,5
<i>(v % HDP)</i>											
Kolektivní spotřeba	9,3	10,0	9,4	10,4	10,6	10,3	11,0	11,9	10,8	11,2	10,8
<i>(v % HDP)</i>											
Individuální spotřeba	10,9	10,9	10,6	10,7	10,5	10,8	11,3	11,5	11,7	11,0	10,7
<i>(v % HDP)</i>											
Naturální sociální transfery	5,2	5,3	5,2	5,3	5,3	5,4	5,8	5,8	5,8	5,6	5,3
<i>(v % HDP)</i>											
Transfery indiv. netrž. výrobků a služeb	5,6	5,7	5,4	5,4	5,2	5,4	5,5	5,7	5,9	5,4	5,4
<i>(v % HDP)</i>											
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	10,9	11,5	11,3	11,7	12,1	11,9	12,4	12,2	11,8	11,5	11,4
<i>(v % HDP)</i>											
Úroky	1,2	1,1	1,2	1,0	0,8	1,0	1,2	1,1	1,2	1,2	1,1
<i>(v % HDP)</i>											
Dotace	2,4	2,7	2,9	2,9	2,8	2,8	2,3	2,6	2,1	1,9	1,9
<i>(v % HDP)</i>											
Hrubá tvorba fixního kapitálu	4,6	4,3	4,2	3,3	3,6	3,5	3,9	4,5	4,9	4,9	5,1
<i>(v % HDP)</i>											
Ostatní výdaje	3,3	2,7	3,6	2,2	1,5	4,1	4,2	3,3	2,0	2,2	1,5
<i>(v % HDP)</i>											

Tabulka 5-10: Výdaje sektoru vládních institucí

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	<i>md. Kč</i>	716,6	782,5	861,7	879,6	915,4	1046,5	1141,2	1219,5	1235,1	1306,0	1361,1
	<i>předch.r.=100</i>	89,7	109,2	110,1	102,1	104,1	114,3	109,1	106,9	101,3	105,7	104,2
Náhrady zaměstnancům	<i>md. Kč</i>	126,7	133,9	135,0	151,4	154,7	172,9	191,6	214,2	222,1	236,7	250,6
	<i>předch.r.=100</i>	117,6	105,6	100,9	112,1	102,2	111,8	110,8	111,8	103,7	106,6	105,9
Mezispotřeba	<i>md. Kč</i>	95,8	113,1	115,1	132,7	144,0	152,9	173,6	196,0	193,5	208,2	213,5
	<i>předch.r.=100</i>	98,9	118,1	101,8	115,3	108,5	106,2	113,5	112,9	98,7	107,6	102,5
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery ¹⁾	<i>md. Kč</i>	183,3	208,1	225,6	243,8	263,9	280,5	305,1	315,6	328,5	342,7	364,4
	<i>předch.r.=100</i>	116,3	113,5	108,4	108,0	108,3	106,3	108,8	103,4	104,1	104,3	106,4
Naturální sociální transfery	<i>md. Kč</i>	88,4	95,2	104,8	111,1	115,4	127,5	142,1	150,2	160,7	167,4	171,2
	<i>předch.r.=100</i>	118,0	107,7	110,1	106,0	103,9	110,4	111,5	105,7	107,0	104,2	102,3
Důchody z vlastnictví	<i>md. Kč</i>	20,4	20,3	23,2	21,2	18,4	23,9	30,6	29,3	32,6	34,4	35,5
	<i>předch.r.=100</i>	134,4	99,8	114,1	91,6	86,8	129,3	128,2	95,9	111,2	105,6	103,0
Úroky	<i>md. Kč</i>	20,4	20,3	23,2	21,2	18,4	23,8	30,5	29,3	32,6	34,4	35,4
	<i>předch.r.=100</i>	134,4	99,7	114,1	91,6	86,7	129,5	128,2	95,9	111,2	105,6	102,9
Ostatní důchody z vlastnictví	<i>md. Kč</i>	-	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
	<i>předch.r.=100</i>	-	-	-	-	-	80,8	-	74,6	-	100,0	100,0
Dotace	<i>md. Kč</i>	40,6	49,3	57,9	61,1	61,0	65,4	56,6	68,2	59,0	55,2	62,0
	<i>předch.r.=100</i>	96,7	121,5	117,5	105,5	99,8	107,3	86,5	120,6	86,5	93,6	112,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>md. Kč</i>	76,7	77,3	83,8	67,7	79,1	83,4	95,2	117,2	136,4	146,5	162,0
	<i>předch.r.=100</i>	99,5	100,8	108,4	80,8	116,9	105,4	114,2	123,1	116,4	107,4	110,6
Kapitálové transfery ²⁾	<i>md. Kč</i>	50,1	72,4	92,8	77,7	57,6	127,5	120,2	98,4	70,5	71,1	56,9
	<i>předch.r.=100</i>	23,2	144,6	128,2	83,7	74,2	221,3	94,3	81,8	71,6	100,9	80,1
Investiční dotace ³⁾	<i>md. Kč</i>	18,9	18,7	19,1	22,4	25,9	27,5	36,9	35,2	35,1	33,8	36,8
	<i>předch.r.=100</i>	76,2	98,7	102,1	117,8	115,6	105,8	134,5	95,2	99,9	96,3	108,7
Ostatní kapitálové transfery	<i>md. Kč</i>	31,2	53,8	73,8	55,2	31,7	100,0	83,3	63,2	35,3	37,2	20,2
	<i>předch.r.=100</i>	16,3	172,5	137,3	74,8	57,4	315,8	83,2	75,9	55,9	105,4	54,1
Ostatní výdaje	<i>md. Kč</i>	34,8	13,0	23,5	13,0	21,3	12,5	26,3	30,3	31,8	43,8	44,9
	<i>předch.r.=100</i>	301,1	37,3	181,5	55,1	164,3	58,9	209,5	115,4	104,8	137,9	102,6

¹⁾ Sociální dávky, které mají sloužit domácnostem k pokrytí nákladů či ztrát plynoucích z existence nebo vzniku určitých rizik nebo potřeb. Jedná se především o dávky vyplacené v případě stáří, invalidity, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, náhlé sociální potřeby apod.

²⁾ Transakce rozdělování kapitálu, které neovlivňují velikost běžného důchodu poživatele ani plátce takové transakce, ale velikost jejich čistého jmění. Mohou probíhat v peněžní i naturální formě.

³⁾ Kapitálové transfery v peněžní i naturální podobě, které vládní instituce poskytují k celkovému nebo částečnému financování tvorby hrubého fixního kapitálu.

Tabulka 5-11: Výdaje sektoru vládních institucí

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	(v % HDP)	42,6	43,2	43,2	42,3	41,8	44,5	46,3	47,3	44,4	44,0	42,5
Náhrady zaměstnancům	(v % HDP)	7,5	7,4	6,8	7,3	7,1	7,4	7,8	8,3	8,0	8,0	7,8
Mezispotřeba	(v % HDP)	5,7	6,2	5,8	6,4	6,6	6,5	7,0	7,6	7,0	7,0	6,7
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	(v % HDP)	10,9	11,5	11,3	11,7	12,1	11,9	12,4	12,2	11,8	11,5	11,4
Naturální sociální dávky	(v % HDP)	5,2	5,3	5,2	5,3	5,3	5,4	5,8	5,8	5,8	5,6	5,3
Důchody z vlastnictví	(v % HDP)	1,2	1,1	1,2	1,0	0,8	1,0	1,2	1,1	1,2	1,2	1,1
Úroky	(v % HDP)	1,2	1,1	1,2	1,0	0,8	1,0	1,2	1,1	1,2	1,2	1,1
Ostatní důchody z vlastnictví	(v % HDP)	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dotace	(v % HDP)	2,4	2,7	2,9	2,9	2,8	2,8	2,3	2,6	2,1	1,9	1,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu	(v % HDP)	4,6	4,3	4,2	3,3	3,6	3,5	3,9	4,5	4,9	4,9	5,1
Kapitálové transfery	(v % HDP)	3,0	4,0	4,7	3,7	2,6	5,4	4,9	3,8	2,5	2,4	1,8
Investiční dotace	(v % HDP)	1,1	1,0	1,0	1,1	1,2	1,2	1,5	1,4	1,3	1,1	1,1
Ostatní kapitálové transfery	(v % HDP)	1,9	3,0	3,7	2,7	1,4	4,3	3,4	2,5	1,3	1,3	0,6
Ostatní výdaje	(v % HDP)	2,1	0,7	1,2	0,6	1,0	0,5	1,1	1,2	1,1	1,5	1,4

Tabulka 5-12: Výdaje subsektoru ústřední vlády

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	<i>md. Kč</i>	577,9	574,7	652,9	660,5	681,5	799,8	853,1	904,3	908,3	946,3	984,6
	<i>předch.r.=100</i>	86,1	99,4	113,6	101,2	103,2	117,4	106,7	106,0	100,4	104,2	104,0
Náhrady zaměstnancům	<i>md. Kč</i>	92,3	95,4	94,8	106,0	107,2	106,4	117,0	108,8	110,8	120,6	127,5
	<i>předch.r.=100</i>	114,0	103,4	99,4	111,8	101,1	99,3	109,9	93,0	101,9	108,8	105,7
Mezispotřeba	<i>md. Kč</i>	45,9	58,1	53,9	65,3	74,8	74,2	86,7	96,9	93,5	105,3	102,0
	<i>předch.r.=100</i>	88,6	126,7	92,7	121,3	114,4	99,3	116,8	111,8	96,5	112,6	96,9
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	<i>md. Kč</i>	153,4	204,3	220,5	236,2	254,6	271,5	294,9	303,8	316,7	331,0	352,5
	<i>předch.r.=100</i>	100,4	133,2	107,9	107,1	107,8	106,6	108,6	103,0	104,2	104,5	106,5
Naturální sociální dávky	<i>md. Kč</i>	1,3	1,4	1,6	1,8	1,9	3,1	3,3	2,2	1,9	0,9	0,9
	<i>předch.r.=100</i>	793,8	108,8	116,4	110,0	105,3	164,8	107,1	67,2	84,0	50,5	92,4
Úroky	<i>md. Kč</i>	18,4	18,6	20,4	18,6	16,7	21,9	28,5	26,9	29,6	32,3	33,1
	<i>předch.r.=100</i>	131,1	100,9	110,0	90,9	89,7	131,3	130,5	94,4	109,9	109,0	102,5
Dotace	<i>md. Kč</i>	33,4	36,6	44,0	45,6	43,7	48,8	38,3	38,9	32,7	25,9	30,8
	<i>předch.r.=100</i>	97,9	109,6	120,2	103,7	95,9	111,5	78,6	101,5	84,0	79,2	119,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>md. Kč</i>	18,0	24,7	26,3	31,7	36,8	34,5	33,7	46,9	62,0	76,9	86,8
	<i>předch.r.=100</i>	43,3	136,9	106,8	120,2	116,4	93,7	97,6	139,1	132,2	124,1	112,9
Kapitálové transfery	<i>md. Kč</i>	119,8	85,3	119,4	79,7	64,8	133,2	129,3	109,0	87,1	83,4	63,1
	<i>předch.r.=100</i>	46,2	71,2	140,1	66,7	81,4	205,6	97,1	84,3	79,9	95,8	75,6
Ostatní výdaje	<i>md. Kč</i>	95,5	50,5	71,9	75,7	81,0	106,2	121,4	170,8	174,1	170,0	187,9
	<i>předch.r.=100</i>	258,9	52,8	142,4	105,3	107,1	131,0	114,3	140,7	101,9	97,6	110,5

Tabulka 5-13: Výdaje subsektoru místních vládních institucí

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	<i>md. Kč</i>	204,8	178,6	196,2	191,2	209,3	238,4	271,7	342,8	352,9	352,1	375,0
	<i>předch.r.=100</i>	149,6	87,2	109,9	97,4	109,5	113,9	114,0	126,1	103,0	99,8	106,5
Náhrady zaměstnancům	<i>md. Kč</i>	32,8	36,7	38,4	43,4	45,5	64,2	72,1	102,8	108,6	113,2	120,1
	<i>předch.r.=100</i>	129,8	111,9	104,5	113,0	104,7	141,3	112,2	142,6	105,7	104,3	106,1
Mezispotřeba	<i>md. Kč</i>	48,3	53,8	60,0	66,2	68,1	77,3	85,5	97,3	98,1	100,9	109,7
	<i>předch.r.=100</i>	110,4	111,3	111,5	110,4	102,9	113,5	110,6	113,9	100,8	102,9	108,7
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	<i>md. Kč</i>	29,9	3,8	5,1	7,5	9,3	9,0	10,2	11,8	11,9	11,7	11,9
	<i>předch.r.=100</i>	629,7	12,6	135,0	146,9	124,2	96,6	113,4	115,6	100,6	98,6	102,1
Naturální sociální dávky	<i>md. Kč</i>	1,0	1,4	1,6	1,8	2,0	1,2	1,4	2,4	2,5	2,6	2,8
	<i>předch.r.=100</i>	164,5	145,4	111,1	114,3	109,1	61,1	115,6	169,9	104,5	102,4	108,9
Úroky	<i>md. Kč</i>	1,9	1,6	2,6	2,6	1,7	1,9	2,0	2,4	3,0	2,2	2,4
	<i>předch.r.=100</i>	180,3	85,3	160,6	99,4	67,6	110,3	104,5	118,9	126,8	72,9	108,1
Dotace	<i>md. Kč</i>	7,2	12,7	13,9	15,5	17,2	16,6	18,2	29,3	26,3	29,3	31,2
	<i>předch.r.=100</i>	91,8	176,8	109,7	111,4	111,3	96,6	109,6	160,7	89,8	111,6	106,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>md. Kč</i>	58,1	51,9	56,5	35,2	41,6	48,3	60,7	69,7	73,8	68,9	74,7
	<i>předch.r.=100</i>	168,9	89,3	108,8	62,3	118,0	116,2	125,6	114,9	105,9	93,3	108,5
Kapitálové transfery	<i>md. Kč</i>	12,3	11,5	8,5	14,9	13,3	14,2	11,9	16,4	19,2	12,4	12,8
	<i>předch.r.=100</i>	121,1	93,6	73,9	176,0	89,4	106,7	83,4	138,2	117,3	64,4	103,6
Ostatní výdaje	<i>md. Kč</i>	13,3	5,2	9,7	4,0	10,5	5,5	9,8	10,7	9,5	10,9	9,4
	<i>předch.r.=100</i>	146,4	39,0	186,7	41,6	262,3	52,3	178,5	108,9	88,7	115,0	85,8

Tabulka 5-14: Výdaje subsektoru fondů sociálního zabezpečení

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Výdaje celkem	<i>md. Kč</i>	90,2	96,2	106,0	112,0	115,5	127,7	142,6	150,8	161,7	169,9	173,3
	<i>předch.r.=100</i>	115,5	106,6	110,2	105,7	103,1	110,6	111,6	105,8	107,2	105,0	102,0
Náhrady zaměstnancům	<i>md. Kč</i>	1,6	1,8	1,8	2,0	2,1	2,3	2,5	2,7	2,7	2,9	3,0
	<i>předch.r.=100</i>	107,2	108,8	104,1	111,0	101,9	109,5	111,1	105,4	102,7	106,2	105,0
Mezispotřeba	<i>md. Kč</i>	1,6	1,2	1,3	1,2	1,1	1,4	1,5	1,9	1,9	2,0	1,8
	<i>předch.r.=100</i>	118,6	76,1	105,5	92,9	94,8	127,3	105,3	123,4	102,1	105,7	90,4
Sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	<i>md. Kč</i>	-	-	-	0,0	-	-	-	-	-	0,0	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	0,0	x	x	x	x	x	0,0
Naturální sociální dávky	<i>md. Kč</i>	86,1	92,4	101,5	107,5	111,5	123,2	137,4	145,6	156,3	163,9	167,5
	<i>předch.r.=100</i>	116,1	107,3	109,9	105,8	103,8	110,4	111,6	106,0	107,4	104,8	102,2
Úroky	<i>md. Kč</i>	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	<i>předch.r.=100</i>	89,5	215,7	168,2	42,2	23,1	77,8	50,0	85,7	100,0	16,7	100,0
Dotace	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>md. Kč</i>	0,5	0,7	0,9	0,8	0,7	0,6	0,9	0,6	0,7	0,8	0,5
	<i>předch.r.=100</i>	50,7	140,7	129,4	85,8	84,0	84,0	154,6	69,5	111,1	119,1	64,0
Kapitálové transfery	<i>md. Kč</i>	-	-	-	0,1	0,0	-	0,0	0,0	0,1	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	6,6	0,0	x	81,4	174,3	0,0	x
Ostatní výdaje	<i>md. Kč</i>	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,1	0,0	0,3	0,4
	<i>předch.r.=100</i>	427,0	13,7	455,8	108,4	31,5	332,1	82,2	29,4	64,6	661,9	146,0

5.3 Saldo

Tabulka 5-15: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) sektoru vládních institucí	<i>(md. Kč)</i>	-55,8	-68,8	-100,1	-77,3	-81,5	-135,0	-166,8	-170,0	-80,4	-104,6	-94,0
Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) subsektoru ústřední vlády	<i>(md. Kč)</i>	-91,6	-55,2	-105,7	-78,7	-76,2	-124,6	-150,9	-154,3	-77,6	-106,3	-99,7
Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) subsektoru místní vlády	<i>(md. Kč)</i>	40,2	-12,5	6,8	0,9	-9,2	-10,1	-11,7	-14,1	-2,6	-0,3	-9,4
Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) subsektoru fondů soc. zabezpečení	<i>(md. Kč)</i>	-4,4	-1,2	-1,1	0,5	3,9	-0,3	-4,2	-1,7	-0,2	2,0	15,1

Tabulka 5-16: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Čisté půjčky(+)/výpůjčky(-) sektoru vládních institucí	(v % HDP)	-3,3	-3,8	-5,0	-3,7	-3,7	-5,7	-6,8	-6,6	-2,9	-3,5	-2,9
Subsektor ústřední vlády	(v % HDP)	-5,4	-3,0	-5,3	-3,8	-3,5	-5,3	-6,1	-6,0	-2,8	-3,6	-3,1
Subsektor místní vlády	(v % HDP)	2,4	-0,7	0,3	0,0	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,1	0,0	-0,3
Subsektor fondů sociálního zabezpečení	(v % HDP)	-0,3	-0,1	-0,1	0,0	0,2	0,0	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,5

5.4 Dluh

Tabulka 5-17: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dluh sektoru vládních institucí podle instrumentů	<i>md. Kč</i>	209,9	236,7	299,8	340,5	405,4	591,5	702,3	775,0	855,1	903,5	973,0
	<i>předch.r.=100</i>	97,9	112,8	126,7	113,6	119,1	145,9	118,7	110,3	110,3	105,7	107,7
Oběživo a vklady	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	7,2	24,4	4,0	2,8	0,6	0,0
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	340,9	16,2	71,4	21,7	3,7
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů	<i>md. Kč</i>	147,7	160,3	196,4	232,1	275,6	354,8	427,4	528,4	633,8	704,6	801,3
	<i>předch.r.=100</i>	111,2	108,6	122,5	118,2	118,7	128,7	120,5	123,6	119,9	111,2	113,7
Půjčky	<i>md. Kč</i>	62,2	76,4	103,4	108,4	129,8	229,5	250,5	242,6	218,5	198,3	171,7
	<i>předch.r.=100</i>	76,2	122,8	135,3	104,8	119,7	176,9	109,2	96,8	90,0	90,8	86,6
Dluh subsektoru ústřední vlády	<i>md. Kč</i>	187,5	211,2	271,7	314,6	378,3	559,8	660,6	725,6	790,4	830,9	891,7
	<i>předch.r.=100</i>	94,8	112,7	128,7	115,8	120,2	148,0	118,0	109,8	108,9	105,1	107,3
Oběživo a vklady	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	7,2	24,4	4,0	2,8	0,6	0,0
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	340,9	16,2	71,4	21,7	3,7
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů	<i>md. Kč</i>	135,9	145,7	185,0	222,4	267,9	347,8	415,4	517,4	611,5	681,1	778,5
	<i>předch.r.=100</i>	109,4	107,2	126,9	120,2	120,5	129,8	119,4	124,6	118,2	111,4	114,3
Půjčky	<i>md. Kč</i>	51,6	65,4	86,7	92,2	110,4	204,8	220,8	204,2	176,0	149,2	113,2
	<i>předch.r.=100</i>	70,1	126,9	132,5	106,4	119,7	185,5	107,8	92,5	86,2	84,7	75,9
Dluh subsektoru místní vlády	<i>md. Kč</i>	27,2	31,9	36,0	34,5	35,8	40,3	50,0	59,0	72,0	79,1	86,7
	<i>předch.r.=100</i>	136,8	117,3	112,7	95,7	103,9	112,7	124,0	118,0	122,1	109,8	109,6
Oběživo a vklady	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů	<i>md. Kč</i>	11,8	14,7	12,0	10,1	8,2	7,1	12,3	11,9	22,6	24,0	23,3
	<i>předch.r.=100</i>	138,0	124,1	81,9	83,9	81,5	86,8	172,4	96,6	190,7	105,8	97,3
Půjčky	<i>md. Kč</i>	15,4	17,3	24,0	24,4	27,6	33,2	37,7	47,1	49,4	55,1	63,4
	<i>předch.r.=100</i>	135,9	112,1	138,9	101,6	113,1	120,4	113,6	125,0	104,8	111,6	115,0
Dluh subsektoru fondů sociálního zabezpečení	<i>md. Kč</i>	1,9	2,4	1,7	1,2	0,7	0,5	0,4	0,3	0,2	0,3	0,2
	<i>předch.r.=100</i>	323,9	127,7	71,8	67,8	61,9	64,9	84,6	79,5	74,5	117,5	68,0
Oběživo a vklady	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů	<i>md. Kč</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>předch.r.=100</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Půjčky	<i>md. Kč</i>	1,9	2,4	1,7	1,2	0,7	0,5	0,4	0,3	0,2	0,3	0,2
	<i>předch.r.=100</i>	323,9	127,7	71,8	67,8	61,9	64,9	84,6	79,5	74,5	117,5	68,0

Pozn.: Vládní dluh je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Vládní dluh je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Vládní dluh je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v subsektoru, resp. sektoru vládních institucí je vyloučen.

Tabulka 5-18: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dluh sektoru vládních institucí podle instrumentů (v % HDP)	12,5	13,1	15,0	16,4	18,5	25,1	28,5	30,1	30,7	30,4	30,4
Oběživo a vklady (v % HDP)	-	-	-	-	-	0,3	1,0	0,2	0,1	0,0	0,0
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů (v % HDP)	8,8	8,9	9,8	11,2	12,6	15,1	17,3	20,5	22,8	23,7	25,0
Půjčky (v % HDP)	3,7	4,2	5,2	5,2	5,9	9,8	10,2	9,4	7,9	6,7	5,4
Dluh subsektoru ústřední vlády (v % HDP)	11,1	11,7	13,6	15,1	17,3	23,8	26,8	28,2	28,4	28,0	27,8
Oběživo a vklady (v % HDP)	-	-	-	-	-	0,3	1,0	0,2	0,1	0,0	0,0
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů (v % HDP)	8,1	8,0	9,3	10,7	12,2	14,8	16,9	20,1	22,0	22,9	24,3
Půjčky (v % HDP)	3,1	3,6	4,3	4,4	5,0	8,7	9,0	7,9	6,3	5,0	3,5
Dluh subsektoru místní vlády (v % HDP)	1,6	1,8	1,8	1,7	1,6	1,7	2,0	2,3	2,6	2,7	2,7
Oběživo a vklady (v % HDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů (v % HDP)	0,7	0,8	0,6	0,5	0,4	0,3	0,5	0,5	0,8	0,8	0,7
Půjčky (v % HDP)	0,9	1,0	1,2	1,2	1,3	1,4	1,5	1,8	1,8	1,9	2,0
Dluh subsektoru fondů sociálního zabezpečení (v % HDP)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oběživo a vklady (v % HDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti, mimo fin.derivátů (v % HDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky (v % HDP)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0